

Льюїс
КЕРРОЛЛ

Аліса в Дивокраї

намалювала
Євгенія Гапчинська

Харків
«ФОЛІО»
2008

Крізь літній золотавий день
Наш човник ледь пливе,
Бо в ручках крихітних весло
Вертиться, мов живе,
А юні очі бачать скрізь
Щось дивне та нове.

Жорстока трійце! Ви, кого
Не зморить і до ночі,
Про казку просите того,
Хто так спочити хоче!
Та що там важить голос мій
Супроти трьох дівочих...

Велична Прима віддає
Наказ почать скоріше,
Секунда молить: «Будуть хай
Дивацтва там і вірші!»,
А Терція перепиня
Лиш раз на мить, не більше.

Та ось вже дивляться вони,
Принишклі і мовчазні,
Як Дивокраєм тихо йде
Дівчатко уві сні,
І майже вірять в те, що є
Всі речі ці чудні.

І раз у раз, коли вогонь
Фантазії загас,
І бідолаха каже: «Я
Закінчу потім сказ»,
Маленькі бестії кричать:
«Прийшов для потім час!»

Так поставав наш Дивокрай:
Химерні ці місця
Творили ми разом, коли
Нас путь втішала ця.
Та ось додому вже йдемо —
І сказ добіг кінця.

Алісо! Казку цю сховай
Туди, де серця стук,
В ті сховки, для яких нема
Ні часу, ні розлук,
І бережи, як в чужині
Букетик з рідних лук.*

* У цьому вірші втілені спогади Льюїса Керролла про один із найщасливіших днів його життя, 4 липня 1862 року, коли він та його приятель Робінсон Дакворт попливли із трьома сестрами Лідделл на прогулянку вгору Темзою. Примою у вірші автор назвав Лоріну Шарлотту, Секундою — саму Алісу, а Терцією — наймолодшу сестру Едіт. Саме цього дня народилися перші пригоди Аліси в Дивокраї, що потім розвинулися в ту чарівну книгу, яка відома нам сьогодні.

Розділ перший

У глиб кролячої нори

Алісі почало вже неабияк набридати отаке сидіння з сестрою на бережку, коли геть нічим розважитися: раз-другий вона зазирнула до книжки, яку сестра саме читала, та в ній не було ні малюнків, ні діалогів. «А що за користь із книжки, — подумала Аліса, — без малюнків і діалогів?»

Тож вона міркувала (наскільки вже ставало сили, бо від спеки чулася сонною та нетямущою), чи так уже захопливо буде сплести собі вінок із ромашок, якщо для цього треба ще підвестися й піти їх назбирати, коли раптом білий кролик із рожевими очима промайнув просто біля неї.

В цьому не було нічого ТАКОГО ВЖЕ незвичайного; Аліса не те щоб ТАК УЖЕ здивувалася, почувши, як Кролик мурмотить сам до себе: «Ой лишенько! Ой лишенько! Я запізнюся!» (Міркуючи про це згодом, вона подумала, що насправді-то мусила остовпіти, але на той момент усе виглядало цілком природно.) Та коли Кролик на додаток ВИТЯГ ГОДИННИКА З КИШЕНІ ЖИЛЕТКИ, глипнув на нього й заквапився далі, Аліса миттю зірвалася на рівні ноги: її осяяло, що раніше вона ніколи не бачила кролика

з жилетною кишенею або ж із годинником, якого можна з тієї кишені витягти. Тож, палаючи з цікавості, дівчинка припустила за ним через галявину й, на щастя, саме встигла побачити, як він шугнув у величеньку кролячу нору попід живоплотом.

За мить і Аліса стрибнула слідом, навіть не замислюючись, як же їй потім звідти вибратися.

Спершу нора прямувала вперед, наче тунель, а тоді раптово пірнула вниз — так раптово, що Аліса ще й оком не змигнула, а вже летіла у глибочезний колодязь.

Чи то колодязь був дуже глибокий, чи то падала вона дуже повільно, а проте в Аліси виявилось досить часу, аби роззиратися на льоту й міркувати, що тепер буде. Спочатку вона спробувала глянути вниз та роздивитися, куди летить, але внизу було затемно, щоби щось розібрати; тоді Аліса поглянула на стінки колодязя й побачила, що вони щільно завішані шафками та полицями; подекуди видніли мапи й картини, прибиті до стін кілочками. З однієї полицки Аліса, пролітаючи, прихопила жбанок; на ньому був напис «ДЖЕМ ІЗ ПОМАРАНЧІВ», та все-редині, як на зло, виявилось порожньо. Просто кинути посудину вона не захотіла, боячись забити когось униз, й примудрилася запхати жбанок до якоїсь шафки, яку саме проминала.

«Що ж, — думала Аліса, — після такого падіння загуркотіти зі сходів буде як раз плюнути. Якою хороброю мене всі вдома вважатимуть! Та я б навіть і не кавкнула, якби зверглася з вершечка будинку!» (І це, треба сказати, було аж занадто схоже на правду.)

Униз, униз, униз. Невже це падіння ніколи не закінчиться!

— Цікаво, скільки миль* я вже пролетіла? — промовила Аліса вголос. — Певно, я маю наближатися до центру Землі. Так, поміркуймо: здається, це мусить бути десь чотири тисячі миль углибину... (бо ж, розумієте, Аліса вивчила кілька таких цікавинок на уроках у класі, і хоч тепер була НЕ НАДТО добра можливість похизуватися знаннями, позаяк бракувало слухачів, зате можна було повправлятися у повторенні) ...так, відстань начебто правильна... але ж цікаво, на якій я широті та довготі? (Аліса зеленого поняття не мала, що таке широта чи довгота, проте вважала, що такі гарні й величні слова не гріх і вимовити зайвий раз.)

Невдовзі вона знову заговорила:

— Ото буде дивина, якщо я пролечу просто КРІЗЬ Землю! Певно, весело буде вискочити поміж людей, що ходять догори дригом! Антипати, чи як їх... (зараз Аліса навіть пораділа, що НІХТО її не чує, бо слово звучало якось не зовсім правильно**) ...та мені доведеться запитати в них, що то за країна, до речі. Прошу пані, це Нова Зеландія чи Австралія? (Й Аліса спробувала зробити кніксен... Тільки уявіть собі, що то за кніксен, коли перевертом летиш у повітрі! Думаєте, ви б упоралися?) Ще подумає через ці розпитування, що я — якась мала невігласка! Ні, питати не годиться: може, побачу десь напис.

Униз, униз, униз. Робити було нічого, тож Аліса невдовзі знову почала говорити:

— Діна дуже сумуватиме за мною цього вечора, ще б пак! (Діною звали кішку.) Сподіваюся, вони не забудуть

* М и л я (англійська) — міра довжини, що дорівнює 1,609 км.

** Аліса, ясна річ, намагається згадати слово «антиподи» — тобто мешканці діаметрально протилежної точки земної кулі.

поставити їй тарілочку з молоком під час вечірнього чаю*? Моя люба Діно! Як би я хотіла, щоби ти була тут, зі мною. Щоправда, в повітрі зовсім немає мишей, тому не знаю, що би ти, біднесенька, їла, — хіба що власних блішок. Хоча не впевнена, чи смакують кішкам блішки?

І тут Аліса почала потроху дрімати, та сонним голосом усе повторювала: «Чи смакують кішкам блішки? Чи смакують кішкам блішки?» й інколи: «Чи смакують блішкам кішки?», бо ж, погодьтеся, оскільки вона не знала точної відповіді на жодне з цих запитань, то було не так і важливо, як саме вони звучали. Аліса відчула, що зовсім клює носом, і вже почала снити про те, як походжає з Діною, тримаючи її за лапку, і запитує кицю дуже настирливо: «А тепер, Діно, скажи мені, будь ласка, правду: ти коли-небудь їла власних бліх?», як раптом — гец! гуп! — вона гепнулася на купу гілляччя та сухого листя, й падіння нарешті закінчилося.

Аліса анітрохи не забилася й уже наступної миті зірвалася на ноги; вона поглянула вгору, але там було темно, хоч око вибери; попереду неї знову був довгий коридор, і в його глибині ще виднів Кролик, який чимдуж шкварив геть. Не можна було гаяти ні секунди, й Аліса полопотіла за ним швидко, як вітер, — і саме вчасно, щоби почути, як Кролик буркотить, повертаючи за ріг:

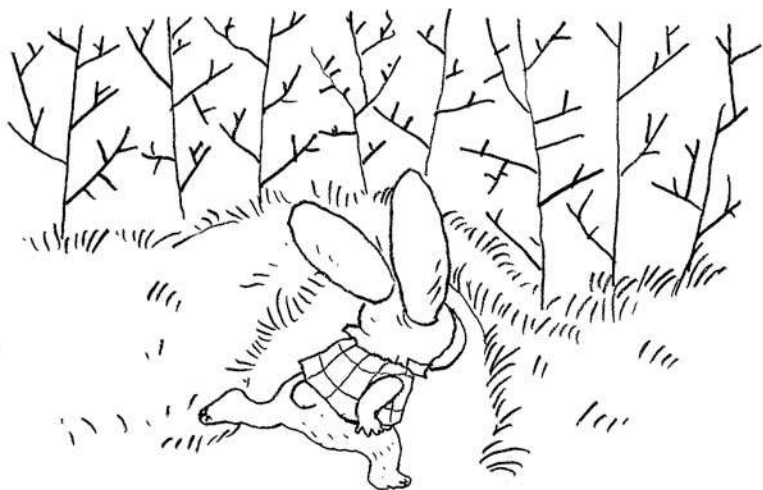
— Ох, мої вушка, мої вусики, вже так пізно, так пізно!

Огинаючи ріг, Аліса мало не наступала тваринці на п'яти, проте, коли вискочила з-за повороту, ніякого Кролика вже не було; вона опинилася в довгій низенькій залі, освітленій численними лампами, що звисали зі стелі.

* Вечірній чай (tea-time) — традиційне для англійців чаювання о 17.00, що увійшло в традицію саме за часів королеви Вікторії, за яких відбулися і Алісині пригоди.

В залу звідусіль виходили двері, та, на жаль, геть усі замкнені; пройшовши вздовж одного, а тоді й уздовж другого боку та поторсавши кожні, Аліса похнюплено почовгала серединою кімнати, ламаючи собі голову, як же їй взагалі звідси вибратися.

Несподівано вона побачила біля себе маленький столик на трьох ніжках, всуціль зроблений зі скла; на ньому не було нічого, крім крихітного золотого ключика, й Алісі одразу ж спало на думку, що він може бути від якихось дверей у цій залі. Та ба! Чи то замки виявилися завеликі, чи то ключик замалий, та, хоч би як там було, жодні двері ним не відчинялися. Проте, обходячи залу вдруге, Аліса наскочила на фіраночку, яка запинала щось унизу над підлогою і яку вона спершу не помітила, й за тієї завіскою знайшлися маленькі дверцята з п'ятнадцять дюймів* заввишки. Вона встромила крихітний золотий ключик у замкову шпарину, й, на її превелику втіху, він підійшов!

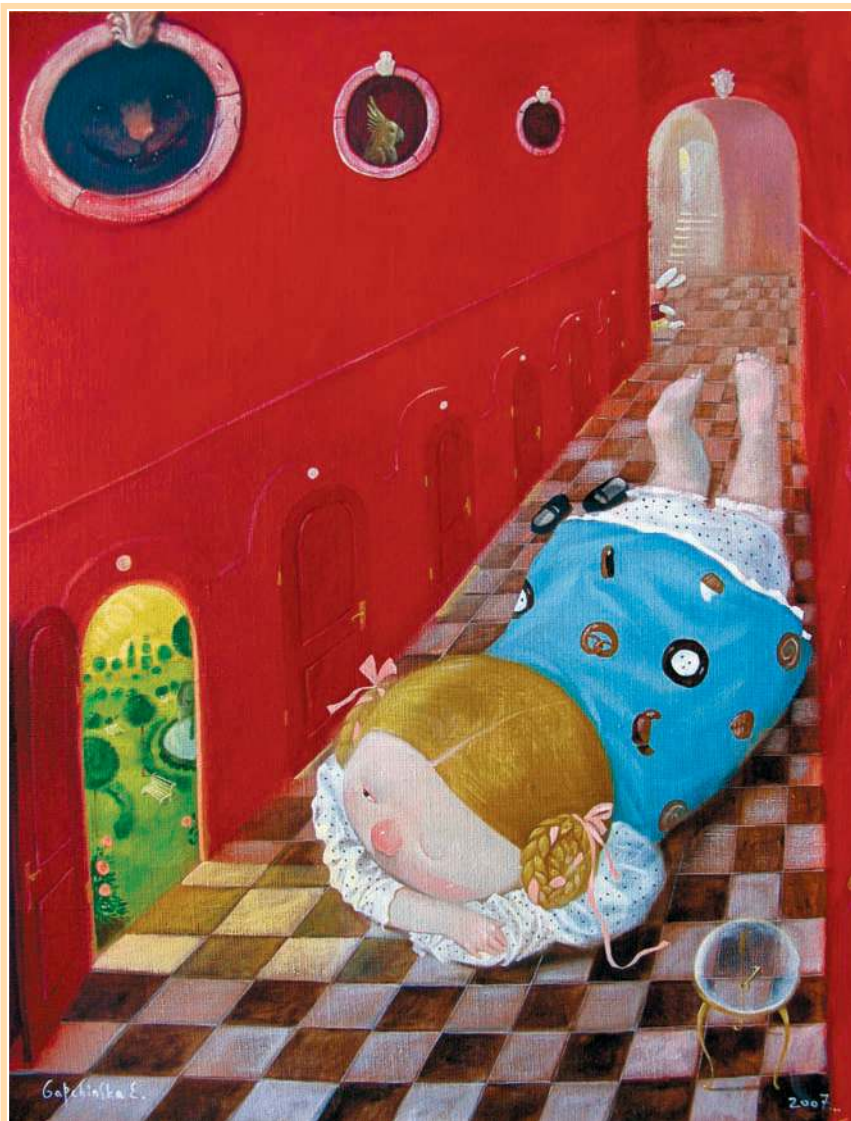
* Д ю й м — міра довжини, що дорівнює 2,5 см.

Аліса прочинила дверцята й побачила, що вони ведуть до малесенького коридорчика, не більшого за пацючу нору; дівчинка опустилася на коліна й крізь цей коридор угледіла найпишніший сад, який лишень можна собі уявити. Як же палко їй праглося вибратися з похмурої зали й поблукати поміж цих барвистих квітників та свіжих фонтанів! Але в двері навіть її голова не пролазила. «А бодай би голова і пролізла, — подумала бідолашна Аліса, — то що за користь була б мені з неї без плечей. Ах, якби ж я вміла складатися, наче підзорна труба! Думаю, я змогла б, знати б лишень, із чого почати». Бо ж, бачте, через те, що останнім часом сталося стільки всього чудернацького, вона почала підозрювати, що насправді не так багато речей у світі дійсно є неможливими.

Схоже, чекати біля маленьких дверцят не було жодного сенсу, тож Аліса подалася назад до столика, несміливо сподіваючись знайти там інший ключ або принаймні підручник зі складання людей на манір підзорних труб. Проте зараз вона знайшла на ньому маленьку пляшечку («Раніше її тут точно не було», — сказала Аліса) із закрученим довкола шийки паперовим ярличком, на якому було гарними, великими літерами надруковано: «ВИПІЙ МЕНЕ».

Звісно, «ВИПІЙ МЕНЕ» — гарна пропозиція, та мудра маленька Аліса зовсім не збиралася мерщій SAME TAK і вчинити.

«Ні, я спершу роздивлюся, — вирішила вона, — й побачу, є на пляшці напис «Отрута» чи немає»; бо ж Аліса читала кілька чудових маленьких історій про діточок, які обпеклися, стали поживою для диких звірів або вскочили в інші неприємні халепи тільки тому, що вони НЕ пам'ятали простеньких правил, яких їх учили їхні друзі,

як-от: розпечена до червоного коцюба обпікає, якщо тримати її задовго, а якщо ДУЖЕ глибоко поріжеш руку ножем, то вона зазвичай кровить, а ще Аліса ніколи не забувала, що коли випити багато з пляшечки, на якій написано «Отрута», це майже напевно тобі зашкодить, рано чи пізно.

Та хай там як, на цій пляшечці не було напису «Отрута», тож Аліса наважилася покусувати її вміст та, оскільки напій їй смакував (насправді його смак був мішаниною з вишневого пирога, заварного крему, ананаса, смаженої індики, ірисок та гарячих грінок із маслом), доволі швидко з ним упоралася.

* * * * * *

* * * * *

— Що за дивне відчуття! — вигукнула Аліса. — Напевно, я складаюся, як підзорна труба.

Так воно й було: тепер вона заледве сягала десяти дюймів заввишки, й лице її просвітліло від думки, що тепер вона саме того зросту, щоби пройти крізь двері до чудового садочка. Проте спершу Аліса зачекала кілька хвилин, щоб зрозуміти, чи не планує вона й далі зменшуватися; вона трохи нервувалася щодо цього. «Бо ж, погодьтеся, все могло скінчитися тим, — сказала Аліса сама до себе, — що я б зовсім розтанула, як та свічка. Цікаво, на що б я тоді стала схожа?» І вона почала уявляти собі, який вигляд має вогник свічки після того, як сама свічка вже згасла, бо ж не могла пригадати, щоби колись їй доводилося бачити таку чудасію на власні очі.

За деякий час стало зрозуміло, що нічого більше не відбувається, і вона вирішила не гаючись іти до садка. Та що

за лихо! Вже біля дверей бідолаха згадала, що забула маленький золотий ключик, а підійшовши до столу, зрозуміла, що не може його дістати: вона прекрасно бачила ключ крізь скляну стільничку й щосили намагалася вилізити нагору однією з ніжок, та ніжка була занадто ковзкою; тож, коли нарешті Алісу геть зморили ці безплідні зусилля, бідна крихітка сіла й розплакалася.

— Ну ж бо, немає сенсу сидіти й отак собі рюмсати, — озвалася Аліса до себе доволі суворо. — Раджу тобі негайно припинити!

Зазвичай Аліса давала собі слухні поради (хоча й рідко їм слідувала), а інколи лаяла себе так безжально, що аж на очі їй наверталися сльози. Одного разу, пригадується, вона намагалася накрутити собі вуха за те, що шахрувала в грі у крокет, в яку грала сама проти себе, бо ж ця дивовижна дитина просто обожнювала вдавати з себе одночасно двох людей. «Але зараз немає сенсу, — подумала бідолашна Аліса, — вдавати із себе двох людей. Ба, та мене лишилося так мало, що й на ОДНУ путню людину не настачиш!»

Невдовзі в око їй впала невеличка скляна скринька, що лежала попід столом: коли Аліса відкрила її, то побачила крихітний кекс, на якому коринкою* було прегарно викладено: «З'ЇЖ МЕНЕ».

— Що ж, я його з'їм, — промовила Аліса, — і тоді, якщо від цього я почну рости, то зможу взяти ключа, а якщо знову маліти, то проповзу попід дверима; отже, так чи інак я потраплю до саду, й мені цілковито начхати, як саме це станеться!

Аліса відкусила шматочок і тривожно повторювала сама до себе: «Так чи інак? Так чи інак?», поклавши руку собі

* К о р и н к а — чорні дрібні родзинки без кісточок.

на маківку, щоби відчути, в який бік вона росте, й чимало здивувалася, побачивши, що залишається того самого зросту; ясна річ, в основному таке й відбувається з людьми, що їдять кекс, але Аліса настільки призвичаїлася вже не чекати нічого, окрім якихось чудасій, що їй здалося доволі нудним і недотепним те, що життя знову стає навдивовижу звичним.

Тож вона хутко взялася до справи й невдовзі покінчила з кексом.

Розділ другий

Озеро сліз

— Усе чудернацькіше та чудернацькіше! — зойкнула Аліса (вона була така ошелешена, що на мить зовсім забулася, як треба правильно говорити). — Тепер я розсуваюся, мов найбільший у світі телескоп! Бувайте, мої ніжки! (Бо ж коли вона поглянула вниз, на свої ноги, то їх уже й видно не було, так далеко вони опинилися.) Ох, бідолашні мої малесенькі ніжки, хто ж тепер одягатиме вас у черевики й панчохи, мої солоденькі? Гадаю, Я вже не спроможуся... Я буду бозна-як далеко, щоб ще й вами опікуватися, доведеться вам дбати про себе самим...

«Та все ж треба бути до них добрішою, — подумала Аліса, — а то ще не стануть ходити туди, куди мені треба! Так, поміркуймо: буду надсилати їм пару нових черевичків до кожного Різдва».

І вона взялася прикидати, як би це здійснити.

«Надсилатиму їх із розсильним, — вирішила Аліса. — Мабуть, це страх як кумедно — посилати подарунки власним ногам! А як же дивно виглядатиме адреса:

*пані Правій Нозі Аліси,
килимok перед каміном,
одразу біля ґраток...*

О Господи, що за дурню я верзу!»

Цієї миті Алісіна голова торохнулася об стелю зали; насправді, тепер Аліса була більше ніж дев'ять футів* заввишки, тож вона мерщій ухопила золотого ключика й поквапилася до хвіртки.

Бідолашна Аліса! Усе, що вона тепер могла зробити, так це вкластися на бік і зазирнути крізь дверцята одним оком: протиснутися крізь них їй зараз було б складно як ніколи. Тож вона сіла й знов заплакала.

— Хоч би посоромилася, — казала до себе Аліса, — така доросла дівчинка (цілком слушно зауважила вона), а сидиш оце й рюмсаєш. Негайно припини, кому сказано!

Та вона все одно плакала й плакала, сльози лилися з неї галонами**, аж поки довкола не назбиралося чималеньке озерце, дюймів чотири завглибшки, яке залило залу майже до половини.

Невдовзі вдалині зачулося тупотіння чийхось ніжок, і Аліса хутко витерла очі, щоби подивитися, хто там такий. Це повернувся Білий Кролик; він увесь розчепурився, в одній руці тримав пару білих лайкових рукавичок***, а в іншій — віяло, але так само мурмотів собі під носа:

* Ф у т — англійська міра довжини, що становить 30,48 см.

** Г а л о н — міра об'єму рідин та сипких речовин в Англії, що дорівнює 4,546 літра.

*** Л а й к а — сорт м'якої шкіри; рукавички з такої шкіри були предметом розкоші.

— Ох! Герцогиня, герцогиня! Ох! Якщо я забарюся, вона просто оскаженіє!

Алісу посів такий розпач, що вона вже ладна була просити допомоги в будь-кого, тож, коли Кролик порівнявся з нею, дівчинка заговорила тихим, нерішучим голосочком:

— Перепрошую, пане...

Кролик нестямно підстрибнув, випустив рукавички та віяло й щодуху дременув у темряву.

Аліса підбрала впущені речі, а оскільки в залі була страшна задуха, то почала обмахуватися віялом, примовляючи між тим:

— Отакої! Яке все химерне сьогодні! А вчора ж усе було, як звичайно. Цікаво, може, мене вночі підмінили? Так, поміркуймо: чи саме такою я прокинулася сьогодні вранці? Здається, я таки почувалася трохи по-іншому. Та якщо я вже не та, то виникає запитання: хто я взагалі, заради Бога, така? Ах, ОЦЕ справжня загадка!

І вона стала пригадувати всіх знайомих дітлахів свого віку, щоби пересвідчитися, чи не стала вона кимось із них.

— Я напевно не Ада, — міркувала Аліса, — бо в Ади волосся завивається такими довгими кучерями, а в мене взагалі ніяких кучерів нема. І ще я точно не Мабель, бо я ж знаю силу-силенну речей, а вона! О! Та вона нічогісінько не знає! І крім того ВОНА — це вона, а Я — це я, і... О Господи, як же це все заплутано! Треба перевірити, чи знаю я все те, що знала раніше. Так-так, подивимось: чотири на п'ять буде дванадцять, чотири на шість буде тринадцять, чотири на сім буде... о Боже! Я так ніколи до двадцяти не дійду! Гарзд, таблиця множення — це дрібнички: треба спробувати географію. Лондон — столиця Парижа, Париж — столиця Рима, а Рим... Ні, певна, ЦЕ неправильно!

Мабуть, я таки перетворилася на Мабель! Зараз зосереджуся та прочитаю «Старанно крихітка бджола...»¹

І Аліса склала руки на колінках, наче збиралася відповідати урок, та почала декламувати вірша, проте голос її звучав якось хрипко й химерно, а слова були не зовсім такими, як зазвичай:

*Старанно крихта-крокодил
Плекає довгий хвіст:
Вертіти ним на цілий Ніл
Найкращий має хист.*

*Як ревно кігті він гострить,
Як вправно ікла тре,
І кожна рибка радо вмить
До нього в пащу пре.*

— Певна, що це зовсім не ті слова, — промовила нещасна Аліса, й очі її наповнилися слізьми, коли вона повела далі. — Мабуть, я все ж таки Мабель, і мені доведеться піти й жити в тій жалюгідній тісній халупі, а ще в мене зовсім не буде іграшок, і... Ох, доведеться вчити купу уроків! Ну ні, я вирішила: якщо вже я Мабель, то залишуся тут! І даремно всі вони будуть звішуватися сюди головою вниз та гукати: «Підіймайся знову до нас, дорогенька!» Я тільки погляну вгору та промовлю: «То хто я тепер? Спершу скажіть мені, і якщо я вподобаю бути цією людиною, то підіймуся, а як ні, то залишуся тут, поки не перетворюся на когось іще»... Але ж! — скрикнула Аліса й знову залилася слізьми. — Нехай би вони тільки звісилися сюди донизу головами! Я ТАК утомилася бути тут сама!

Сказавши це, Аліса глипнула на свої руки й здивовано відзначила, що, побиваючись уголос над своєю долею, на-

тягнула на долоню крихітну кроликову рукавичку. «Як мені це вдалося? — подумала Аліса. — Напевно, я знову меншаю». Дівчинка підвелася й попростувала до столика, щоби порівняти з ним свій зріст, і виявила, що тепер, наскільки вона може прикинути, в ній приблизно два фути й вона стрімко продовжує стискатися. Невдовзі Аліса зрозуміла, що все це через віяло в її руці; вона похапцем кинула його, і саме вчасно, бо ще трохи — й щезла б узагалі.

— Ледве встигла! — сказала Аліса, неабияк нажахана такою раптовою зміною, а проте щаслива самим фактом, що вона й досі існує. — А тепер до саду!

І вона побігла до хвірточки — та марно! Маленькі дверцята були так само замкнені, а золотий ключик так само лежав на скляному столику. «І все жахливо, як ніколи, — подумало бідне дитя, — бо ж я ще ніколи в житті не була такою крихітною, ніколи в житті! І я вам скажу, це просто жахливо, отак!»

Щойно вона це промовила, як посковзнулась і за мить уже — хлюп! — опинилась аж по шию в солоній воді. Спершу на думку їй спало, що вона якимсь дивом шубовснула в море. «А значить, додому зможу повернутися залізницею», — сказала Аліса сама до себе. (Аліса одного разу побувала на морі й дійшла висновку, що, куди не подайся на англійському узбережжі, всюди побачиш кілька купальних кабінок, що їх на колесах возять пляжем*, якихось малюків, що порпаються в піску дерев'яними лопатками, тоді рядочок котеджів, а за ними — залізничну станцію.) Та невдовзі вона виявила, що просто плюхнулася в озеро сліз, яке сама й наплакала, поки була дев'ять футів заввишки.

* В Англії того часу пляжем їздили дерев'яні кабіни, запряжені кіньми. В них можна було увійти з боку пляжу, роздягтися і з іншого боку кабіни спуститися в воду. Таким чином при купанні зберігалася благопристойність, про яку так піклувалися сучасні Керролли англійці.

— Якби ж я рюмсала менше! — сказала Аліса, плаваючи туди-сюди в пошуках дороги на суше. — Тепер мене покарано — я втоплюся у власних сльозах! Це буде дуже химерно, якщо чесно! А втім, сьогодні все химерно.

Одразу по цих словах Аліса почула, як щось плюскоче в озері неподалік, і попливла ближче, аби дізнатися, що там таке. Спершу вона подумала, що це морж або гіпопотам, але потім згадала, якою стала крихіткою, і невдовзі додивилася, що то всього лише мишка, яка послизнулася й упала в воду, достоту як вона сама.

«Так, чи не варто мені, — подумала Аліса, — заговорити до цієї мишки? Тут усе таке чудернацьке, що, думаю, вона може запросто вміти розмовляти; та хай воно як, спробувати не зашкодить». Отож Аліса заговорила:

— О любя Мише, чи не знаєте ви, як вибратися з цього озера? Я так утомилася плавати туди-сюди, о Мише! (Алісі здавалося, що саме так і треба говорити з мишею; ясна річ, вона ніколи не робила цього раніше, зате колись бачила в братовому підручнику з латини таке: є миша — немає миші — давати миші — бачити мишу — о мише!)

Миша подивилася на дівчатко начеб із цікавістю. Алісі навіть здалося, що тваринка підморгнула одним зі своїх крихітних оченят, проте нічого не сказала.

«Може, вона не розуміє англійської, — подумала Аліса. — Голову на відсіч даю, це французька миша, що прибула до нас разом з Вільгельмом Завойовником*». (Бо ж, при всіх своїх чудових знаннях з історії, Аліса не надто чітко уявляла, як давно відбувалися ті чи інші речі.) Отож вона озвалася знову:

* Вільгельм Завойовник — Вільгельм, герцог Нормандський, що в 1066 році на чолі нормандського війська завоював Англію і став англійським королем Вільгельмом I.

— Оù est ma chatte?* (Це була перша фраза з її підручника французької.)

Миша аж підскочила у воді й, здавалося, вся затрусилася від жаху.

— Ох, даруйте мені, — квапливо закричала Аліса, побоюючись, що образила почуття бідної тваринки. — Я зовсім забула, що ви не любите котів.

— Не люблю котів?! — пронизливо й люто верескнула Миша. — А хіба ТИ любила б котів, якби опинилася на моєму місці?

— Ну, напевно, ні, — примирливо відказала Аліса. — Не треба так сердитися. Проте хотіла б я показати вам нашу кішку Діну: думаю, ви негайно захопилися б кішками, щойно її побачивши. Вона така гарнюща, така манюща, — неквапно плаваючи озерцем, продовжувала Аліса частково вже до самої себе. — А як вона премило муркоче біля вогню, вилизуючи лапки та вмиваючи мордочку... І пестити її — саме задоволення, така вона в нас м'якенька... А як вона вправно полює на мишей!.. Ох, вибачте мені, будь ласочка! — знову зойкнула Аліса, бо цього разу Миша вся наїжачилася, й дівчинка ясно відчула, що та тепер уже справді образилася. — Ми не будемо про неї більше говорити, якщо вам це не до вподоби.

— Ми?! — вискнула Миша, тремтячи аж до кінчика хвоста. — Ніби я стала б говорити на таку тему! Наш рід завжди НЕНАВИДІВ котів — цих бридких, нищих, похабних звірюг! Не хочу більше й чути про них!

— Я не буду, чесно! — сказала Аліса, поспішаючи змінити тему розмови. — Може, вам... може, ви... любляєте... е... любляєте собак?

* Де моя кішка? (Фр.)

Миша не відповіла, тож Аліса бадьоро повила далі:

— Поблизу нашого дому живе пречудовий собачка, якого я дуже хотіла б вам показати! Маленький жвавий тер'єр, такий, знаєте, з довжелезною, кучерявою брунатною шерстю. І він приносить вам різні речі, які ви йому кидаєте, і ще сідає на задні лапки й просить їсти, і всякі інші штуки виробляє... я й половини згадати не можу... І знаєте, це собака фермера, й хазяїн каже, що від нього дуже багато користі, що він сотню фунтів* коштує! Він каже, песик усіх пацюків передушує і... О Господи! — розпачливо скрикнула Аліса. — Боюся, я знову її образила.

Адже Миша чимдуж гребла від неї подалі, шалено збурюючи воду в озері.

Тож Аліса сумирно гукнула їй услід:

— Мишко, дорогенька! Повертайтеся назад, і ми не будемо говорити ні про котів, ні про собак, якщо ви їх так не любите!

Зачувши це, Миша розвернулася й потихеньку підпливла до Аліси; її мордочка була геть бліда (від гніву, подумалося Алісі). Тремким голосом вона промовила:

— Давай виберемося на берег, і я розкажу тобі свою історію; тоді ти зрозумієш, чого я ненавиджу котів та собак.

Вибиратися вже давно був час, бо озеро вщерть загромадилося птахами й тваринами, які в нього впали: тут були Качур і Додо**, Лорі*** та Орленя, й іще кілька кумедних тваринок. Аліса попливла попереду, й усе товариство попрямувало до берега.

* Ф у н т (або фунт стерлінгів) — грошова одиниця в Британії.

** Д о д о (або дронти) — вимерлі птахи, що мешкали на Маскаренських островах (Індійський океан) і в XVII—XVIII століттях були винищені європейськими колоністами.

*** Л о р і — різновид папуг, що вирізняється дуже яскравим оперенням.

Розділ третій

Партійні Перегони та правдива історія

На березі скупчилося воістину чудернацьке товариство: птахи із випацямим пір'ячком, тварини з прилиплим до боків хутром, і геть усі мокрі мов хлющ, злі та зніяковілі.

Найбільше всіх, ясна річ, турбувало, як би їм висохнути: щодо цього вчинили цілу нараду, й незабаром Аліса вже запросто теревенила з усіма, начеб знала їх усе своє життя. Вона встряла в доволі тривалу суперечку з Лорі, який під кінець зовсім спохмурнів і тільки й міг казати: «Мені видніше, бо я за тебе старший». Аліса з цим не погоджувалася, бо не знала, скільки ж Лорі років, а позаяк папуга навідруб відмовився оголосити свій вік, то на тому розмова й урвалася.

Зрештою Миша, яка, схоже, була тут не останньою особою, гукнула:

— Ану, сядьте всі долі й послухайте мене! Я вас швиденько зараз висушу.

Усі хутко посідали великим колом, у центрі якого опинилася Миша. Аліса уважно вп'ялася в неї поглядом, адже безпомилково відчувала, що підхопить тяжку застуду, якщо зараз швиденько не висохне.

— Гм, — гмикнула Миша з поважним виглядом, — то що, всі готові? Ось найсухіша річ, яку я знаю. Тиша, прошу тиші! «Вільям Завойовник, планам якого протегував папа, невдовзі підкорив англійців, що потребували лідерів і в останні часи чимало звикли до узурпацій та загарбників. Едвін та Моркар, графи Мерсійський і Нортумбрійський...»

— Кхе-кхе, — кашлянув Лорі, не в змозі приборкати лихоманкове тремтіння.

— Перепрошую? — суворо, але гречно спитала насуплена Миша. — Ви щось сказали?

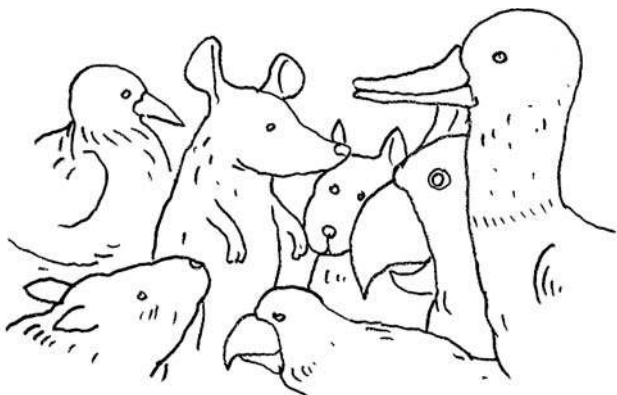
— Я не казав, — спішно відповів папуга.

— А мені здалося, що так, — промовила Миша. — Тож я продовжу... «Едвін та Моркар, графи Мерсійський і Нортумбрійський, висловили Вільяму свою підтримку, і навіть патріотично налаштований Стіганд, архієпископ Кентерберійський, схилився до того...»

— Схилився до ЧОГО? — спитав Качур.

— До ТОГО, — відказала Миша доволі роздратовано. — Сподіваюся, ви знаєте, що таке «те»?

— Я знаю, що таке «те», доволі добре, коли до нього схилюся, — сказав Качур. — Переважно я хилюся до чер-

в'ячків і ще до жабенят. От і питання: а до чого схилювався архієпископ?

Миша на запитання не зреагувала ніяк, натомість поквапом повела далі:

— «...схилювався до того, щоб виїхати разом із Едгаром Ателінгом назустріч Вільямові та запропонувати йому корону. Правління Вільяма спершу було доволі поміркованим. Але зухвалість його воїнів-нормандців...» Ну, то як тобі тепер, дороженька? — несподівано продовжила Миша, повернувшись до Аліси.

— Так само вогко, як і раніше, — похмуро сказала та. — Не схоже, щоб я від вашої оповідки хоч трохи підсохла.

— У світлі цього, — урочисто проголосив Додо підводячись, — пропоную оголосити засідання закритим для негайного застосування більш ефективних заходів...

— Говори англійською! — перервало його Орленя. — Я не розумію й половини тих довжелезних слів і до того ж не надто вірю, що ти й сам щось тямиш!

І Орленя запхало голову під крило, ховаючи посмішку, а дехто з птахів захихотів уголос.

— Я збирався сказати, — ображено мовив Додо, — що найкраща штука, щоб висохнути, — це Партийні Перегони.

— А що це — Партийні Перегони? — спитала Аліса (не те щоб їй справді так уже кортіло дізнатися, але Додо зробив таку паузу, начеб чекав чийхось слів, але ніхто інший, здається, не збирався розтуляти рота).

— Ну, — сказав Додо, — це простіше показати, ніж пояснити.

(А якщо ви захочете якимось і самі спробувати цю штуку зимової днини, то я розкажу вам, як Додо усе це влаштував.)

Спершу він намітив маршрут — таке собі коло («Насправді форма не має значення», — запевнив Додо), а тоді розташував усе товариство тут і там уздовж дистанції. Не було ніяких «На старт! Увага! Руш!», натомість кожен починав бігти, коли йому спадало на думку, й так само сходив з дистанції, коли йому було до вподоби, тож було нелегко визначити, коли саме змагання закінчиться. Проте після півгодинки біганини, коли всі вже майже повністю висохли, Додо несподівано вигукнув:

— Перегони закінчено!

Усі скупчилися довкола нього, відсапуючись та запитуючи: «Ну, так хто ж переміг?». Щоб відповісти на це запитання, Додо був змушений поринути в тяжкі роздуми й довгенько стояв, притиснувши пальця до чола (в такій позі можна часто побачити Шекспіра на портретах), поки інші чекали, затамувавши подих. Перегодом Додо сказав:

— УСІ перемогли, й усі мають отримати призи.

— Але ж хто має нам ті призи вручити? — поцікавився цілий хор голосів.

— Ну, ясна річ, що ВОНА, — відповів Додо, тицяючи пальцем в Алісу.

Усі одразу ж з'юрилися довкола неї, навперебій вигукуючи: «Призи! Призи!» Аліса зовсім розгубилася, розпачливо засунула руку в кишеню й витягла звідти коробку з цукатами (на щастя, солоня вода не потрапила досередини), якими й почала нагороджувати бігунів. Цукатів виявилось рівно по одному на кожного.

— Але ж чекайте, вона сама теж має отримати нагороду, — зауважила Миша.

— Само собою, — розважливо погодився Додо й повернувся до Аліси. — Що ще завалялося в твоїх кишенях?

— Тільки наперсток, — невесело відповіла та.

— Давай-но його сюди, — скомандував Додо.

Усі знову скупчилися довкола Аліси, тоді як Додо урочисто вручив їй наперсток зі словами:

— Чи не зволите ви прийняти в дарунок цей елегантний наперсток?

На завершення цієї коротенької промови всі загукали Алісі привітання.

Дівчинці все це здалося зовсім безглуздим, але всі вони мали такий поважний вигляд, що засміятися Аліса не наважилася, а оскільки не знала, що сказати, то просто кивнула головою і взяла наперсток з усією врочистістю, на яку лишень спромоглася.

Наступною проблемою стало поїдання цукатів, позаяк великі птахи жалілися, що навіть не розкуштували свої, зате менші пташечки похлиналися, і їх доводилося ляскати по спинах. Та хоч би як там було, врешті все закінчилося й товариство знову розсілося колом і стало вмовляти Мишу розповісти їм щось іще.

— О, ви ж обіцяли мені розповісти свою надзвичайну історію, — згадала Аліса, — і пояснити, як так сталося, що ви ненавидите... К та С, — завершила вона майже пошепки, трохи побоюючись, чи не образилася Миша знову.

— У цій історії все ясно й правдиво, — бундючно відказала Миша. — Тут уже ніхто мене не впіймає, навіть софіст*.

— Чого ж вас хтось тут ловитиме, — розгубившись, сказала Аліса і здивовано поглянула на Мишу, — тим більше за хвіст?

* У Давній Греції софістами називали майстрів красномовства та суперечки. Така освічена пані, як Миша, знала напевно, що софіст, як ніхто інший, міг би упіймати її на неточностях в оповіді.

І, поки Миша оповідала, Аліса не припиняла дивуватися її незрозумілим словам, тож уявлення про мишчину історію в неї склалося таке:

Злапав мишку Зуба-
тий, що заскочив
до хати, каже: «Ну
ж бо, негайно щоб
була на суді! Я від-
мов не приймаю і
тебе позиваю,
бо ж сьогодні не
маю я розваги
собі». Каже миша
дворнязі: «Що ж за
суд це наразі: ні
судді, ні присяж-
них, все порожні
слова?» Злодій
знову до неї:
«Буду сам я
суддею, і та-
кий тобі
присуд,
що не бу-
деш жи-
ва!»

— Ти не слухаєш! — холодно проказала Миша до Аліси. — Про що це ти замислилася?

— О, я перепрошую, — присоромлено відповіла Аліса. — По-моєму, ви щойно дійшли до п'ятого закруту, чи не так?

— Не зли мене тут! — верескнула Миша, пронизливо й доволі розлючено.

— Вузли у вас тут? — стривожилася Аліса, щомиті готова допомогти. — О, дозвольте, я розплутаю!

— І не подумаю, — буркнула Миша, що встала й по-дріботіла геть. — Ти мене ображаєш цими своїми нісенітницями!

— Я не хотіла! — благально вигукнула нещасна Аліса. — Але ж ви така вразлива!

У відповідь Миша тільки фиркнула.

— Будь ласочка, поверніться й закінчіть вашу історію! — гукнула Аліса їй услід, і всі інші також загукали хором: «Будь ласка, поверніться! Закінчіть!», але Миша тільки роздратовано струснула головою і закрокувала швидше.

— Як шкода, що вона не захотіла лишитися, — зітхнув Лорі, коли Миша зникла з очей, а стара Рачиха скористалася нагодою сказати своїй доні:

— Ось, дорогенька, тобі добрий урок, як погано виходити з СЕБЕ!

— Прикуси язик, ма! — не надто гречно відповіло Раченя. — На тебе навіть в устриці терпцю не стане!

— От якби тут була Діна, я б знала, що робити! — уголос промовила Аліса, не звертаючись, проте, ні до кого зокрема. — Вона б швиденько принесла Мишу назад!

— А хто, з вашого дозволу, ця Діна? — поцікавився Лорі. Аліса пожвавилася, бо ж могла базікати про свою улюбленицю коли завгодно:

— Це наша кішка. Ви просто не повірите, яка вона майстриня ловити мишей! А як вона дає собі раду з пташками! Та вона щойно пташку побачить — уже й проковтнула!

Промова виявилася для товариства просто-таки сенсаційною. Дехто з птахів миттю заквапився невідь-куди: старенька Сорока мерщій стала кутатися ретельніше, наголошуючи: «Мені вже справді час вибиратися додому, моєму горлу страх як шкодить нічне повітря»; Канарка тремким голосом загукала до дітей: «Ми йдемо, дорогенькі! Вже

пізно, і вам давно час до ліжка!» З різними відмовками всі вони невдовзі забралися геть, і Аліса залишилася сама.

— Навіщо я згадала про Діну? — сумно сказала вона сама до себе. — Схоже, тут її ніхто не любить, але я певна, що вона найкраща кішка на світі. О люба моя Діно! Чи побачу я тебе колись іще?

І Аліса знову розплакалася, бо відчула себе страшенно самотньою й зневіреною. Проте невдовзі дівчинка знову зачула вдалині лопотіння крихітних лапок і стала щосили видивлятися: може, це Миша передумала і повернулася, щоб розповісти до кінця свою історію.

Розділ четвертий

Кролик засилає в димар крихітку Білла

Це був Білий Кролик, що помалу брів назад і стурбовано роззирався навсібіч, ніби щось загубив. Аліса почула, як він белькоче собі під носа: «Герцогиня! Герцогиня! Ох, мої хороші лапки! Ох, моя шубка, мої вусики! Вона мене покарає, не будь тхори тхорами, покарає! Та де ж я їх упустив, от лихо!»

Аліса притьмом здогадалася, що Кролик шукає своє віяло та пару білих лайкових рукавичок, і з доброго серця стала також нишпорити за ними туди й сюди, однак пропажі ніде не було видно. Схоже, після її плавання озером усе довкола геть зовсім змінилося: велика зала безслідно зчезла разом зі скляним столиком та маленькими дверцятами.

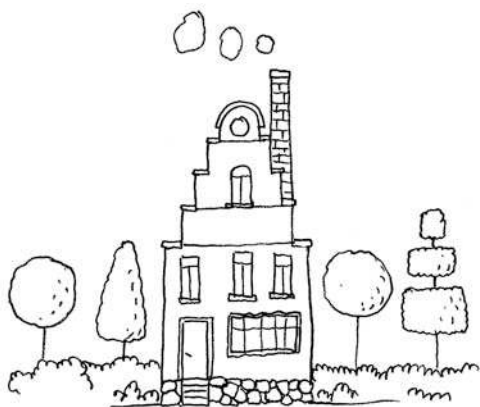
За хвилику Кролик помітив Алісу й гримнув на неї доволі сердито:

— Так, Мері Енн, ЩО це ти тут робиш? Ану швидко додому й притягни мені віяло та пару рукавичок! Ну, бігцем!

Аліса була така налякана, що миттю дременула туди, куди показував Кролик, навіть не спробувавши пояснити йому, що він помилився.

— Він прийняв мене за покоївку, — казала вона сама до себе на бігу. — Ото Кролик здивується, коли виявить, хто я така! Та все ж краще принесу йому віяло з рукавичками... авжеж, якщо знайду.

З цими словами Аліса домчала до чистенького крихітного будиночка, на дверях якого сяяла латунна табличка з гравійованим написом: «Б. Кролик». Вона увійшла не постукавши і заквапилася вгору сходами, стривожена тим, що може зустріти справжню Мері Енн, яка виставить її з будинку, перш ніж їй удасться знайти віяло та рукавички.

— Доволі дивно, — промурмотіла Аліса до себе, — бути на побігеньках у Кролика. Так мною невдовзі Діна попихати почне!

І вона стала фантазувати, що б через це могло коїтися: «Міс Алісо! Негайно йдіть сюди й приготуйтеся до прогулянки!» — «Уже біжу, нянечко! Але я маю попильнувати цю нірку, поки не прийде Діна, і простежити, щоб миша не вискочила звідти!»

— От тільки не думаю, — продовжила Аліса, — що Діні дозволили б залишитися в домі, якби вона стала так заправляти людьми.

Тим часом Аліса потрапила до малесенької кімнатки зі столиком попід вікном, на якому, як вона й сподівалася, лежало віяло та кілька пар крихітних білих лайкових рукавичок. Вона взяла одну пару та віяло й уже збиралася вийти, як в око їй упала пляшечка, що стояла біля люстерка. На цій не було ніяких написів на кшталт «ВИПІЙ МЕНЕ!», проте Аліса все одно витягла корок і піднесла шкалик до рота.

— Я знаю, варто мені випити щось чи з'їсти, — сказала вона сама до себе, — як одразу стається щось цікавеньке. Просто подивлюся, що саме робить ця пляшечка. Сподіваюся, вона знову мене виростить, бо я вже справді втомила-ся бути такою крихітною!

Пляшечка так і подіяла, й навіть раніше, ніж Аліса чекала: вона ще не випила й половини, як її голова вже гупнулася в стелю, й Алісі довелося зіщулитися, щоб не зламати шию. Вона похапцем поставила шкалик назад на стіл, примовляючи:

— Досить, цілком досить... сподіваюся, вище я не виросту... бо я вже й так не пролізу назад у двері... нащо ж я стільки відпила?!

Шкода, але бідкатися було вже пізно. Аліса все збільшувалася та збільшувалася, й невдовзі вже змушена була стати навколішки. За хвилю містка забракло і для цього, тож вона спробувала вклатися, одним ліктем упершись у двері, а другу руку закинувши за голову. Проте ріст усе не припинявся, й Аліса скористалася останнім шансом якось розміститися: одну руку виставила у вікно, ногу запхала в димохід і по всьому проголосила:

— Більше я нічого не можу вдіяти, що б там не сталося. І що з мене тепер вийде?

На превелике Алісине щастя, маленька чарівна пляшечка вже вичерпала всі свої сили, й рости далі не довелося.

Проте поза була більш ніж невігідна, а позаяк скидалося на те, що шансів бодай колись вибратися з кімнати немає, настрій в Аліси був, ясна річ, не бозна-який.

— Удома було краще, — зітхнула Аліса, — бо не треба було рости туди-сюди й слухатися мишей та кролів. Я майже шкодую, що стрибнула в ту кролячу нору, а ще... а ще... знаєте, воно дуже чудернацьке, таке життя! Цікаво, що зі мною могло трапитися? Коли я читала казочки, то мріяла про різні речі, яких насправді не буває, і ось будь ласка — я просто в одній з них! Про мене книжку треба написати, ось що треба! От виросту — і напишу... Хоча я вже достатньо виросла, — сумно закінчила вона, — принаймні тут для мене місця вже замало.

— Але ж тоді, — повела далі Аліса, — я можу НІКОЛИ не стати старшою, аніж тепер? З одного боку, це непогано... ніколи не бути бабурькою... Але ж... завжди вчити уроки! О, це мені, думаю, не сподобається!

— Дурненька Аліса, — відповіла вона сама собі. — Як ти зібралася тут учити уроки? Та тут для ТЕБЕ мало місця, а вже для підручників — і поготів!

Отак вона й базікала сама за двох, і з того виходила непогана бесіда, аж раптом за кілька хвилин ззовні почувся чийсь голос, й Аліса замовкла, дослухаючись.

— Мері Енн! Мері Енн! — гукав голос. — Негайно принеси мені рукавички!

Затим почулося дрібне тупотіння сходами. Аліса зрозуміла, що це Білий Кролик прибіг її розшукувати, й затремтіла так, аж увесь будиночок заходив ходором, — геть забувши, що вона тепер у тисячу разів більша за Кролика і не має чого боятися.

Тим часом Кролик підійшов до дверей і спробував їх відчинити. Та оскільки двері відкривалися всередину кім-

нати, а їх саме підпирав Алісин лікоть, то спроба зазнала повного фіаско. Аліса почула, як він промурмотів: «Що ж, обійду й залізу крізь вікно».

«Ні, ОЦЕ в тебе не вийде», — подумала Аліса. Вона почекала, поки їй не здалося, що Кролик зашарудів під самим вікном, несподівано простягла руку й хапнула долонею в повітрі. Упіймати їй нічого не вдалося, зате почувся відчайдушний зойк, гуркіт падіння й дзвін розбитого скла. Аліса зробила висновок, що Кролик, можливо, гепнувся на парник для огірків.

За мить розлючений голос вигукнув (це, ясна річ, був Кролик):

— Пате! Пате! Де ти в біса подівся!

А голос, якого Аліса раніше не чула, відповів:

— Та тут я, де ж мені ще бути! Яблучок шукаю, ваша честь!

— Яблучок він шукає, аякже, — сердито пробуркотів Кролик. — Ану сюди! Іди й допоможи мені вибратися З ЦЬОГО! — І ззовні знову долинув брязкіт битого скла.

— Тепер скажи мені, Пате, що це стирчить у вікні?

— Звісно, це рука, ваша честь! (Щоправда, він вимовляв це слово якимось химерно — «ррюка».)

— Рука, ти, бовдуре?! Та хто ж це бачив руку такого розміру? Вона ж усе вікно заткнула!

— Так точно, сер, заткнула, але це все одно ррюка.

— Гаразд, їй тут у кожному разі не місце. Піди й прибори її геть!

Після цього запала тиша, яку лише інколи порушувало шепотіння, щось на зразок: «Так точно, мені це не до вподоби, ваша честь, зовсім, геть не до вподоби!» або «Роби, як я тобі сказав, боягузе!». Урешті-решт Аліса знову про-

стягла руку й мацнула пальцями в повітрі. Цього разу пролунало ДВА коротеньких зойки і посипалося ще більше битого скла. «Скільки ж у них там тих парників? — подумала Аліса. — Цікаво, що вони вдіють далі? Щодо витягування мене крізь вікно, то я тільки за — аби лише в них вийшло. Я однозначно не хочу лишатися тут ані хвилькою довше».

Якийсь час вона чекала, поки знову долинуть якісь звуки. Зрештою надворі загуркотіли колеса маленьких візочків і затріскотіло водночас достобіса голосів. З-поміж загального гелґоту до Аліси долинали слова:

- А де ще одна драбина?..
- Ще чого, у мене тільки одна. Друга в Білла...
- Білле, гей, тягни її сюди, хлопче!
- Так, ану ставте їх отут, біля рогу...
- Та чекай, спершу зв'яжемо разом! Вони й наполовину не дістають, куди треба!
- Ой, вистачить нам їх і так, чого ти в'їдаєшся...
- Егей, Білле! Лови мотузку!
- А дах витримає?..
- Обережно, оно там шифер гойдається...
- Йой, падає! Голови бережи! (Оглушливий тріск.)
- Так, і хто це напартачив?
- Мені здалося, то був Білл...
- Хто лізтиме до комина?
- Е, ні! Я не полізу. Сам туди лізь!
- Ну і я тоді не буду!
- То нехай Білл спускається...
- Агов, Білле! Пан сказав, аби ти спустився досередини комином!

«О! То Біллові випало лізти в комин, он як? — подумала Аліса. — Схоже, вони все скидають на Білла. Дуже б не хоті-

ла я бути на Білловому місці: комин, звісно, тісний, але, гадаю, невеличкий копнячок у мене вийде!»

Вона опустила ногу в комині якомога нижче й зачекала, поки не почула, що маленьке звірятко (яке саме — було не зрозуміло) пропхалося, шкрябаючи кігтиками, ближче до неї в димарі. Тоді, сама до себе буркнувши: «А ось і Білл», Аліса коротко копнула в комині ногою й стала чекати, що ж буде далі. Спершу всі хором загорлали: «Білл летить! Гляньте, Білл!», а разом з ними заволав Кролик: «Ви, біля паркану, ловіть же ж!» Тоді запала тиша, і знову вибухнув шарварок голосів:

— Голову підтримайте!

— Бренді дайте!

— Та не задушіть же його!

— Що сталося, старий? Що з тобою трапилося? Розкажи нам про все.

Тоді долинув кволий, рипливий голосочок. («Це Білл», — подумала Аліса.)

— Сам не знаю... Досить, досить, дякую... Вже ліпше... Але я такий схвильований — слова сказати не можу... Я тільки відчув, як щось вистрілило назустріч мені, мов «Джек-із-коробочки»*, і я полетів, як та ракета!

— Ага, так ти й летів, старий! — погодилися всі.

— Треба спалити будинок, — пролунав голос Кролика. На це Аліса крикнула якомога гучніше:

— Якщо ви це зробите, я напущу на вас Діну.

Стало тихо, мов на цвинтарі, й Аліса подумала: «Цікаво, що ж вони робитимуть ДАЛІ? Якщо в них є хоч трохи клепки в голові, то розберуть дах». За хвильку-другу всі знову забігали, й вона почула голос Кролика:

* Джек-із-коробочки (Jack-in-the-box) — популярна іграшка; фігурка на пружині, що вистрибує з коробочки, коли відкривається кришка.

— Одного візочка вистачить для початку.

«Візочка З ЧИМ?» — замислилася Аліса, та довго сушити голову їй не довелося, бо у вікно зі стукотом ринув цілий водоспад дрібної щєбінки, подекуди хльоскаючи її по лицю. «Це треба припинити», — подумала вона й уголос вигукнула:

— Краще так не робіть!

Це знову спричинило могильну тишу.

Аліса тим часом з подивом зауважила, що камінці, падаючи на підлогу, перетворюються на маленькі тістечка, і тут блискача думка саянула в її голові. «Якщо я з'їм котресь із цих тістечок, — подумала Аліса, — то напевно ЯКОСЬ змінюся в розмірі. А оскільки більшою воно мене зробити вже не може, то, думаю, я поменшаю».

Отож вона проковтнула одне тістечко і з радістю помітила, що миттю почала маліти. Щойно зріст дозволив їй протиснутися в двері, Аліса вискочила з будинку й нашттовнулася на величеньку юрму тваринок і пташок, що чекали ззовні. Бідолашний Крихта Білл, маленька ящірка, був у самому центрі; дві морські свинки, підтримуючи, напували його чимось із пляшечки. Щойно Аліса з'явилася, всі кинулися до неї, та вона щодуху помчала геть і дуже скоро була в безпеці посеред лісової гущавини.

— Найперше, що мені слід зробити, — сказала Аліса сама до себе, туди-сюди тиняючись лісом, — це вирости знову до свого власного зросту. А по-друге, треба відшукати дорогу в той пречудовий садочок. Думаю, такий план буде найкращим.

План виглядав справді чудово, сформульований був чітко і просто, і єдиною його хобою було те, що Аліса й гадки не мала, як втілити цей план у життя. Вона саме тривожно крутила головою, вдивляючись поміж дерев, як раптом ко-

ротке дзвінке «гав» просто над нею змусило Алісу рвучко поглянути вгору.

Гігантське цуцня розглядало її великими круглими очиськами і несміливо тягло лапку, щоб торкнутися Аліси.

— Бідне маляточко! — промовила Аліса пестливо і спробувала засвистіти; проте вона страшенно боялася, що цуцик може виявитися голодним і тоді він залюбки згамає її попри лагідний голосочок.

Сама не розуміючи, що вона чинить, Аліса підбрала маленьку галузочку й простягла її цуценяті. Воно миттю підстрибнуло на всіх чотирьох лапах, радісно дзявкаючи, і кинулося на паличку, наче збираючись її пошматувати. Аліса сховалася за величезним будяком, щоб собача, бува, не розчавило її. Коли ж вона з'явилася з іншого боку, цуцик знову стрибнув до палички й аж беркицьнувся перекидом, так поспішав ухопити галузку. Аліса оббігла будяк знову, щомиті ризикуючи опинитися в цуцика під лапами й розпачливо думаючи, що все це дуже схоже на забавки з тягловим конем. Цуцня тим часом здійснило цілу серію атак на дрючок, підбігаючи трішки вперед, а тоді відстрибуючи далеко назад під невтомний супровід свого оглушливого дзявкотіння. Нарешті воно всілося віддалік, важко дихаючи й висолопивши язика, і трохи примружило свої великі оченята.

Алісі здалося, що це чудова нагода дати драла, й вона чимдуж ушкварила геть і бігла доти, доки не вибилася з сил та не засапалася, а цуценяче гавкання не розтануло вдалині.

— А все ж, яке премиле цуценятко! — сказала Аліса, притулившись до стеблинки жовтцю, щоб перепочити, та обмахуючи себе жовтцевим листочком, наче віялом. — Я б могла навчити його різних фокусів, якби тільки... Якби тіль-

ки я була для цього достатнього зросту! Ой, лишенько! Я майже забула, що мені треба знову підрости! Так, поміркуймо... Як це здійснити? Думаю, мені треба щось випити чи з'їсти... Та от складне питання: що?

«Що?» було справді складним питанням. Аліса роззирнулася довкруг на квіти й стебла травички, проте не побачила нічогосінько, що було б доречно з'їсти чи випити за таких обставин. Поруч із нею ріс великий гриб, з неї саму заввишки. Обдивившись його знизу, з боків та ззаду, Аліса вирішила, що не зле було б зазирнути й нагору.

Вона стала навшпиньки, глипнула понад шапкою гриба й зустрілася очима з великою блакитною гусінню, що сиділа на верхівці, склавши на грудях руки, ліниво пихкала високим кальяном і не зважала ні на Алісину, ні на чию завгодно присутність.

Розділ п'ятий

Що порадила Гусінь

Якийсь час Гусінь та Аліса дивилися одна на одну в цілковитій тиші. Нарешті Гусінь витягла з рота чубук й озвалася знудьгованим, сонним голосом:

— Ну, і хто ТИ така?

Такий початок бесіди не надто підбадьорював. Аліса відповіла трохи боязко:

— Я... на цей момент я вже й сама не знаю, мем... Хіба що знаю, ким я БУЛА, коли прокинулася вранці, та відтоді я вже кілька разів мінялася.

— Що ти маєш на увазі? — суворо спитала Гусінь. — Ану візьми себе в руки і поясни як слід!

— Боюся, я не можу взяти СЕБЕ в руки, мем, — сказала Аліса, — бо я зовсім не я, як бачите.

— Не бачу, — відрізала Гусінь.

— Боюся, мені несила пояснити це зрозуміліше, — ввічливо відказала Аліса, — бо, треба сказати, я й сама нічого не розумію; так часто міняти розміри дуже запаморочливо.

— Не дуже, — сказала Гусінь.

— Ну, може, вам це поки й не здається таким запаморочливим, — не погодилася Аліса, — але коли одного дня

ви перекинетесь на лялечку — а перекинутися вам обов'язково доведеться, треба сказати, — а тоді й на метелика, думаю, ви почуватиметесь трохи дивно, чи не так?

— Анітрохи, — сказала Гусінь.

— Ну, можливо, ваші відчуття зовсім інші, — припустила Аліса, — та я знаю, що від цього було б дуже дивно МЕНІ.

— Тобі! — презирливо кинула Гусінь. — Хто ТИ така?

Це знову відкинуло їх на початок розмови. Алісу трохи роздратувало, що Гусінь постійно робить АЖ ТАКІ короткі зауваження, тож вона випросталася й вагомо запитала:

— Думаю, спершу ви мусите сказати мені, хто ВИ така!

— Чому? — поцікавилася Гусінь.

Це запитання теж збивало з пантелику, й оскільки Аліса не вигадала жодної підхожої причини, а Гусінь, схоже, була у вкрай недобррозичливому гуморі, то дівчинка просто розвернулася й попрямувала геть.

— Повернися, — буркнула Гусінь їй услід. — Я маю сказати децю важливе.

Це, само собою, пролунало заманливо, тож Аліса розвернулася і підійшла знову.

— Не виходь із себе, — сказала Гусінь.

— Це все? — поцікавилася Аліса, щосили тамуючи злість.

— Ні, — відповіла Гусінь.

Аліса подумала, що робити все одно нічого, тож можна й зачекати: а що як по всьому примхлива співбесідниця скаже щось варте уваги? Якийсь час Гусінь мовчки пихкала димом, та зрештою випростала руки, знову витягла з рота чубук і сказала:

— То ти вважаєш, ти змінилася, так?

— Боюся, що так, мем, — відповіла Аліса. — Речі пам'ятаються мені не такими, як завжди... І ще я міняю розмір ледь не кожні десять хвилин!

— Не пам'ятаються ЯКІ речі? — перепитала Гусінь.

— Ну, я спробувала прочитати напам'ять «Старанно крихітка бджола...», та все вийшло якось не так, — сумно сказала Аліса.

— Ану, розкажи мені «Ти старий, батьку Віллі»², — наказала Гусінь.

Аліса поважно склала ручки й почала:

*Ти старий, батьку Віллі, — гукнув молодик, —
Вже на скронях блищить сивина,
Та на тім'ячку, бачу, стрибати ти звик,
Чи годиться воно, старина?*

*Каже Віллі до сина: — Як був я юнак,
То все мозок боявся відбить,
Нині ж знаю: довбешка — порожній баняк,
Тож люблю я на тім'ї ходить.*

*— Ти старий, — мовить хлопець, — казав я не раз,
Й роздобрів до цих пір, наче слон,
Та перекидом в двері заходиш весь час:
Поясни ж мені, в чому резон?*

*Мудрий Віллі всміхнувся: — В юнацькі роки
Мав кістяк я до біса міцний,
Бо мастилом оцим натирав я кістки.
Хочеш, трохи продам в півціні?*

*— Ти старий, — каже хлоп, — і щелепи твої,
Вдатні тільки до смальцю, мабуть.
Але щойно ти гуску з кістками доїв:
Як ти зміг, я не можу збагнуть?*

— Як я був молодий, то суди я любив
І з дружиною їх розбирав,
Тож і м'язи могутні собі заробив,
Бо щелепу весь час тренував.

— Ти старий, — каже син, — у поважних роках,
Гостре око навряд чи ти маєш.
Але що за чуднота: в'юна сторчака
Ти на носі спокійно тримаєш!

— Я на три запитання тобі відповів, —
Каже старець, — та кирпу не гни!
Ушивайся мерицій без носів і в'юнів —
А то вхопиш понижче спини!

— Справді, розказано неправильно, — погодилася
Гусінь.

— Не ЗОВСІМ правильно, боюся, — сказала Аліса. —
Деякі слова змінилися.

— Неправильно від початку й до кінця, — категорично
заявила Гусінь, і на кілька хвилин запала мовчанка.

Гусінь озвалася першою.

— Якого розміру ти хотіла б бути? — запитала вона.

— О, я не надто перебірлива щодо розміру, — спішно
відказала Аліса, — просто, знаєте, нікому не сподобається
так часто його змінювати...

— Я не знаю, — сказала Гусінь.

Аліса промовчала: їй ніколи в житті ще не заперечували
так часто, й вона, здається, знову почала виходити з себе.

— Тепер ти задоволена? — спитала Гусінь.

— Ну, мені б хотілося бути ТРИШЕЧКИ більшою, мем,
якщо ви не заперечуєте, — сказала Аліса. — Три дюйми —
занадто жалюгідний зріст...

— Нічого подібного, чудовий зріст! — розлючено вигукнула Гусінь, водночас розпрямляючись (у ній було саме три дюйми зросту).

— Але ж я до нього не звикла! — стала виправдовуватися Аліса жалісним голосочком. А сама подумала: «Як би було добре, якби всі ці істоти не були такими вразливими!»

— Нічого, з часом звикнеш, — сказала Гусінь і знову взялася пихкати кальяном.

Цього разу Аліса сумирно чекала, поки співбесідниця знову зволить заговорити. За хвилику-другу Гусінь витягла з рота чубук, позіхнула кілька разів і струснула всім тілом. Тоді сповзла з гриба й попрямувала геть поміж травною, байдуже кинувши на ходу:

— Один бік зробить тебе вищою, другий — нижчою.

«Один бік ЧОГО? Й другий ЧОГО?» — подумала Аліса.

— Гриба, чого ж іще, — додала Гусінь, начеб Алісині думки пролунали вголос; за мить вона вже щезла з очей.

Якийсь час Аліса постояла, задумливо розглядаючи гриб і міркуючи, де ж у нього ті два боки: позаяк гриб був ідеально круглим, питання здалося їй доволі складним. Зрештою, Аліса просто обхопила шапочку гриба руками, наскільки змогла дотягтись, і відламала від краєчка по шматочку обома руками.

— Але який з них який? — сказала вона сама до себе й відгризла крихту від шматка у правій руці, щоб з'ясувати, який буде ефект.

Наступної ж миті щось з усієї сили гепнуло Алісу по підборіддю — вона зіткнулася з власними стопами! Як Аліса не злякалася, але змикитила, що гаятися не можна, бо вона з несамовитою швидкістю стискається, тож дівчинка

мерщій взялася від'їдати від іншого шматка. Підборіддя її так щільно притислося до стіп, що просто не вистачало місця, аби відкрити рота, проте зрештою вона таки спромоглася трішки розтулити щелепи й ковтнути дрібочку від шматочка в лівій руці.

* * * * * *

* * * * *

— О, моя голова нарешті на волі! — радісно вигукнула Аліса, але тут же й стривожилася, бо не змогла розшукати свої плечі: поглянувши вниз, вона бачила тільки нескінченно довгу шию, яка стирчала, мов стеблина, з моря зеленого листя, що вирувало далеко внизу.

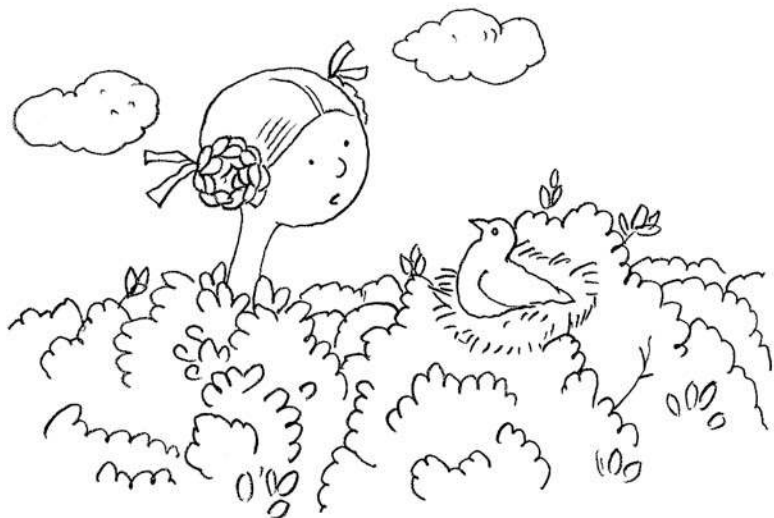
— ЧИМ може бути ота зелена штука? — сказала Аліса. — І ДЕ опинилися мої плечі? І лишенько, мої нещасні ручки, як так сталося, що я вас не бачу?

Говорячи це, вона поворушила руками, але ніякого видимого результату це не дало, хіба що легеньке тремтіння зеленого листя далеко внизу.

Оскільки виглядало на те, що руки до голови їй не підняти, Аліса спробувала опустити голову до них і була приємно здивована тим, що її шия заввиграшки гнеться у будь-якому напрямі, наче змія. Вона саме успішно завинула шию елегантним зігзагом і готувалася пірнути в листя (яке виявилось не чим іншим, як верхівками дерев, поміж яких вона нещодавно блукала), як тут пронизливе свистіння змусило Алісу шпарко відсмикнутися назад. Перед її лицем шугала велика голубка й нестямно гамселила дівчинку крилами.

— Змія! — верещала птаха.

— Я НЕ змія! — обурено вигукнула Аліса. — Облиште мене!

— Змія, кажу! — повторила Голубка, але цього разу дещо тихше, і продовжила, начеб схлипуючи: — Я вже все перепробувала, але їх нічого не влаштовує!

— Не маю зеленого поняття, про що ви там торочите, — сказала Аліса.

— Я пробувала корені дерев, і береги, і живоплоти, — не вгавала Голубка, пропустивши Алісині слова повз вуха, — але ці зміюки! На них не вгодиш!

Аліса заплутувалася все більше і більше, але вирішила, що немає сенсу розтуляти рота, поки Голубка не виговориться.

— Мало того, що висиджувати яйця — це важкий труд, — плакалася та, — але ні: я мушу ще й день і ніч визирати змій! Та я й очей не стуляла вже три тижні!

— Мені дуже шкода, що вам стільки довелося пережити, — сказала Аліса, потрохи добираючи, в чому річ.

— І щойно я вгніздилась на найвищому в лісі дереві, — продовжила Голубка, знову зриваючись на вереск, — щойно подумала, що нарешті їх позбулася, вони неодмінно

мусять звалитися звиваючись мені на голову — просто з неба! Ух, ЗМІЮКА!

— Але Я НЕ зміюка, скільки вам казати! — вигукнула Аліса. — Я... я...

— Ну? ХТО ти? — кинула Голубка. — Бачу, ти тут намагаєшся викрутитися!

— Я... я маленька дівчинка, — відповіла Аліса дещо не впевнено, пригадавши, скільки перетворень вона зазнала за цей день.

— Яка правдива відповідь! — сказала Голубка тоном щонайглибшої зневаги. — Свого часу я бачила чимало маленьких дівчаток, але ЖОДНОЇ з отакезною шиєю! Ні, ні! Ти зміюка, і не треба тут відбрикуватися. Напевно, зараз ти мені ще розкажеш, що ніколи яєць не куштувала!

— Ясна річ, яйця я куштувала, — відповіла Аліса, що була дуже чесною дитиною, — але, знаєте, маленькі дівчатка з'їдають яєць не менше, ніж змії...

— Я тобі не вірю, — сказала Голубка, — але якщо це так, то вони теж змії по-своєму, ось що я скажу.

Думка була для Аліси такою несподіваною, що вона замовкла на кілька хвилин, і Голубка скористалася нагодою додати:

— Ти шукаєш яйця, ЦЕ мені відомо достеменно, тож яка різниця, хто ти така: змія чи маленька дівчинка?

— Велика різниця, принаймні для МЕНЕ, — спішно заперечила Аліса, — але я, до речі, не шукаю яєць, а якби й шукала, то ВАШІ мені б не знадобилися — я не люблю їх сирими.

— Що ж, тоді вимітайся, — похмуро буркнула Голубка і знову вмостилася на своєму гнізді.

Аліса, як могла, попрямувала, звиваючись, до землі, бо її шия знай заплутувалася в гілках, тож доводилося по-

всякчас зупинятися, щоб її відв'язати. Трохи згодом вона згадала, що й досі тримає в руках шматочки гриба, й обережно взялася до роботи, відщипуючи то від одного, то від другого, виростаючи то вгору, то вниз, поки нарешті їй не вдалося повернути собі свій звичний зріст.

Вона вже так давно не мала правильних розмірів, що спершу почувалася трохи дивно. Та за кілька хвилин усе стало на свої місця й Аліса за звичкою заговорила до себе:

— Чудово, половину мого плану вже виконано! Як усі ці зміни збивають з пантелику! Я ніколи не можу бути впевнена, ким стану вже наступної миті! Ну, хай там як, а я знову нормального розміру; тепер треба потрапити в той чудовий сад... Та ЯК мені це зробити, цікаво дізнатися?

Говорячи все це, Аліса вийшла на галявину, посеред якої стояв маленький будиночок, футів чотири заввишки. «Хто б там не жив, — подумала Аліса, — сенсу зустрічатися з ними при ТАКОМУ зрості немає: та я їх тільки налякаю мало не до смерті!» Тож вона знову почала відгризати від правого шматочка й не наважилася підійти до будиночка, поки не змаліла до дев'яти дюймів.

Розділ шостий

Перець і порося

Хвилинку-другу Аліса стовбичила, розглядаючи будинок і міркуючи, що тепер робити, як раптом з лісу вискочив лакей у лівреї (Аліса вирішила, що він лакей, бо на ньому була ліврея, але, з огляду на саме лице, вона радше назвала б його рибою) й гучно заторохтів у двері кісточками пальців. Йому відчинив інший служка в лівреї; цей був схожий на жабу — мав кругле обличчя та вибалушені очі. В обох служників, як зауважила Аліса, волосся було напудрене й укладене кучерями довкола голів. Алісі стало страх як цікаво, що ж там коїться, і вона трохи висунулася з гущавини, щоб ліпше чути.

Риба-лакей розпочав з того, що витяг з-під пахви величезного листа (завбільшки, як він сам) і простяг його колесі, урочисто мовлячи:

— Для Герцогині. Запрошення від Королеви на гру в крокет*.

Жаба-лакей повторив за ним, так само урочисто, тільки трохи переставивши слова:

* К р о к е т — гра, за правилами якої треба проганяти дерев'яні кулі кризь розставлені по полю в певній послідовності ворітця, підштовхуючи ті кулі дерев'яними молотками.

— Від Королеви. Запрошення для Герцогині на гру в крокет.

Затим обоє так низько розкланялися, що їхні напудрені кучері сплелися між собою.

Аліса так нестримно реготала від цього видива, що аж мусила відбігти знову в хаші, боячись, що служники її почують. Коли вона знову виткнулася, то риба-лакей уже пішов, а жаба-лакей сидів на землі побіля дверей і недоумкувато витріщався в небо.

Аліса несміливо підійшла до дверей і постукала.

— Нема жодного сенсу тарабанити, — сказав лакей, — і то з двох причин. Перша: я по той бік дверей, що й ти. Друга: вони там, усередині, так галасують, що тебе однаково ніхто не почує.

В будинку і справді стояв несусвітний гвалт: долинали безперервні ридання й чхання, а подеколи — ще й шалений гуркіт, ніби тарелю чи чайник розтрощили на друзки.

— То, перепрошую, — сказала Аліса, — як я можу потрапити досередини?

— Був би якийсь сенс стукати, — продовжив лакей, не звернувши на неї жодної уваги, — якби двері були між нами. Наприклад, якби ти була ВСЕРЕДИНИ, то могла б постукати, і я би тебе випустив, отак.

Говорячи, він так само дивився в небо, й Аліса вирішила, що це вкрай неввічливо. «Та, можливо, він не може нічого з цим удіяти, — подумала вона, — його очі розташовані ТАК близько до маківки... Та хай там як, а міг би відповідати на питання».

— Як я можу потрапити досередини? — повторила вона вголос.

— Я тут сидітиму, — зауважив лакей, — до завтра...

Цієї миті двері будинку розчахнулися й звідти, розтинаючи повітря, вилетів великий таріль; він поціляв лакею просто в голову, проте тільки ковзнув по носі й розбився на друзки об дерево, що росло позаду.

— ...або й до післязавтра, — продовжив служник тим самим тоном, начеб нічого й не сталося.

— Як я можу потрапити досередини? — знову спитала Аліса, тепер уже гучніше.

— А чи МАЄШ ти потрапити досередини, — сказав лакей, — ось у чому головне питання, як бачиш.

Так воно й було, без сумніву, от тільки Алісі не подобалося, коли з нею так розмовляли.

— Це просто неподобство якесь, — промурмотіла Аліса собі під носа, — те, як ці істоти сперечаються! З ними з глузду можна з'їхати!

Лакей, схоже, вирішив, що це добра нагода повторити з деякими варіаціями своє улюблене висловлювання.

— Я сидітиму тут, — сказав він, — час від часу, день за днем.

— А мені що робити? — спитала Аліса.

— Що заманеться, — відповів лакей і став насвистувати.

— Немає ніякого пуття з такої розмови, — розпачливо вигукнула Аліса, — він же круглий ідіот!

І вона відчинила двері й увійшла.

Двері вели просто до величезної кухні, вщерть повної диму. Герцогиня сиділа посередині на триногому ослінчику й бавила немовля; кухарка схилилася над вогнем і помішувала ополоником у великому казані, схоже, наповненому супом.

— У цьому супі однозначно забагато перцю! — насилу вимовила Аліса, нестримно чхаючи.

Перцю було однозначно забагато і в повітрі. Навіть Герцогиня інколи чхала, а вже щодо маляти, то воно чхало й ридало поперемінно, не зупиняючись ані на мить. Єдиними істотами в кухні, що не потерпали від чхання, були кухарка та великий кіт, котрий сидів на каміні й усміхався від вуха до вуха.

— Перепрошую, скажіть мені, якщо ваша ласка, — мовила Аліса трохи нерішуче, бо не була певна, чи гречно з її боку заговорити першою, — чому ваш кіт так усміхається?

— Бо він чеширський кіт, — відповіла Герцогиня, — ось чому. Свиня!

Останнє слово вона вимовила з такою люттю, що Аліса ледь не підстрибнула, та вже наступної миті дівчинка зрозуміла, що це стосувалося не її, а малюка, тож зібралася з духом і продовжила:

— Я й не знала, що чеширські коти завжди всміхаються. Власне, я взагалі не знала, що коти МОЖУТЬ усміхатися.

— Вони всі це можуть, — сказала Герцогиня, — а більшість із них це ще й робить.

— Я не знаю про жодного, який би так робив, — дуже ввічливо сказала Аліса, задоволена тим, що вдалося зав'язати бесіду.

— Ти взагалі небагато знаєш, — сказала Герцогиня, — і це факт.

Алісі не сподобався тон, яким це було зауважено, й вона подумала, що непогано було б перевести розмову на щось інше. Поки вона намагалася вибрати якусь одну тему, кухарка зняла казан з вогню і негайно заповзялася жбурляти в Герцогиню та малятко всім, до чого могла дотягтись. Першим полетіло приладдя для каміна, його змінила злива з каструль, тарілок і таць. Герцогиня не зважала на все це,

навіть коли в неї щось влучало, а дитя горлало на той час уже так завзято, що не можна було зрозуміти, завдають удари йому болю чи ні.

— О, ПРОШУ ВАС, обережніше! — вигукнула Аліса, аж підстрибуючи з жаху. — О, просто в його чарівний носик! — зойкнула вона, бо гігантський баняк справді пролетів за-близько від носика немовляти, трохи не злизавши його з обличчя геть.

— Якби кожен дбав про своє, — хрипко гарикнула Герцогиня, — Земля б крутилася швидше.

— Але з того не було б жодного зиску, — сказала Аліса, порадивши нагоді козирнути трохи своїми знаннями. — Тільки подумайте, що б зчинилося з днями й ночами! Розумієте, Земля обертається довкола своєї осі за певний часовий відтинок...

— До речі, про відтинки, — перервала Герцогиня. — Відтяти їй голову!

Аліса занепокоєно глипнула на кухарку, щоб побачити, чи вловила та натяк у словах Герцогині, але кухарка зосереджено мішала суп і навіть, здається, не слухала. Тому Аліса продовжила:

— ...за певний часовий відтинок, тобто за двадцять чотири години, по-моєму... чи за дванадцять? Я...

— О, головне — МЕНЕ не діймай, — фиркнула Герцогиня. — Завжди ненавиділа арифметику!

І вона знову взялася люляти немовля, водночас наспівуючи йому щось на кшталт колискової³ та несамовито метляючи бідолахою в кінці кожного рядка:

*Збиткуйся над малим хлоп'ям,
Луццюй його, як чхає,
Бо він навмисно тим чханням
Дорослих допікає!*

П р и с п і в

(у якому кухарка і маля приєднуються):

Агу! Агу! Агу!

Співаючи другий куплет колискової, Герцогиня гуцикала малюка з таким шаленим завзяттям, що бідна дитина аж заходилася від ридань, і Аліса насилу розбирала слова:

*Даю я хлости малюку,
Сварю його, як чхає:
Насправді перець до смаку
Йому, як настрій має.*

П р и с п і в:

Уа! Уа! Уа!

— Ось! Можеш із ним трохи попанькатися, якщо хочеш, — сказала Герцогиня до Аліси, жбурляючи їй дитину. — Мені ж треба піти причепуритися до гри в крокет із Королевою.

І вона поквапилася з кімнати. Кухарка швиргнула їй услід пательнею, але промазала.

Аліса насилу піймала малюка, бо він був крихітною істотою доволі незвичної форми з розчепіреними на всі боки ніжками й ручками («Достоту як морська зірка», — подумала Аліса). Упіймане маля пихтіло, мов паротяг, і безперестанку то згорталося, то знову виструнчувалося; усе це разом у перші хвилини так обтяжувало Алісу, що вона заледве утримувала крихітку в руках.

Щойно вона збагнула, як правильно з ним поратися (треба було скрутити малюка в такий собі вузол, а тоді міц-

но вхопитися за його праве вухо й ліву ногу, щоб не розгорнувся), то одразу винесла дитину на свіже повітря. «Якщо я не заберу це бідне дитя, — подумала Аліса, — вони напевно вколошкають його не сьогодні, так завтра. Тож чи не вбивством є залишити його тут?» Останні слова вона вимовила вголос, і маля рохнуло у відповідь (чхати на цей час воно вже припинило).

— Не рохай, — наказала йому Аліса. — Це не надто пристойний спосіб висловлювати свої почуття.

Малюк рохнув знову, й вона стривожено зазирнула йому в лице, щоб розібратися, що з ним таке. Без сумніву, дитя мало ЗНАДТО кирпатий ніс, що скидався радше на писк, ніж на справжній дитячий носик. Оченята теж поступово ставали замалими як на дитину. В цілому вигляд істоти Алісі не сподобався зовсім. «Але, може, він просто так пхитькає», — подумала Аліса й знову зазирнула малюку в очі в пошуках сліз.

Ніяких сліз там не було.

— Якщо ти плануєш перекинутися на порося, — серйозно сказала Аліса, — то я з тобою не водитимусь. Подумай над цим!

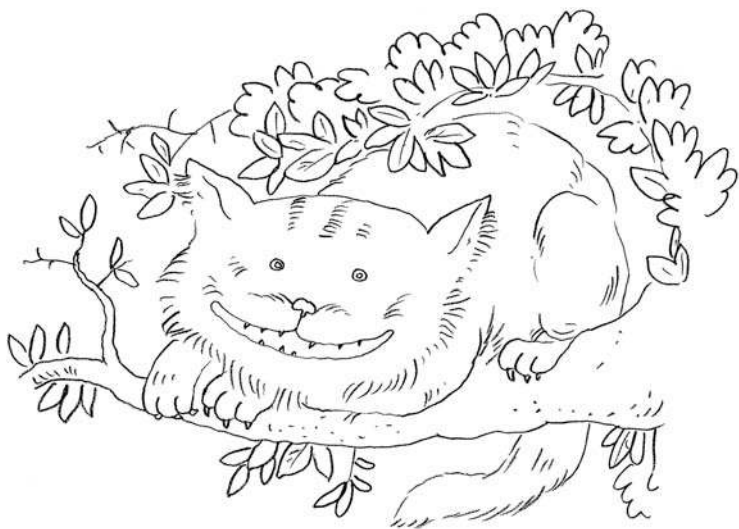
Бідолашна крихітка знову пхитькнула (чи то рохнула, важко було сказати, що саме), і якийсь час вони йшли в цілковитій тиші.

Аліса саме почала міркувати: «Що ж я робитиму з цією істотою, коли притягну її додому?», коли малюк рохнув знову, та так голосно, що Аліса перелякано покосилася на його личко. Тепер помилитися було НЕМОЖЛИВО: це було не що інше, як порося, й вона відчула, що нести його далі доволі безглуздо.

Тож вона опустила малятко додолу й з полегшенням побачила, що воно впевнено задріботило в лісову гущавину.

— Коли б воно підросло, — сказала Аліса до себе, — з нього вийшла б препотворна дитина. А от поросятко з нього доволі симпатичне, як на мене.

І вона стала думати про інших знайомих дітей, з яких вийшли б чудові свинки, й саме казала до себе: «Якби тільки хтось знав, як їх правильно перетворювати...», коли раптом аж злякалася трохи, бо побачила Чеширського Кота, що сидів на гілляці за кілька кроків од неї.

Кіт, побачивши дівчинку, лишень усміхнувся. Аліса подумала, що він виглядає доброзичливим, та все ж у кота були ДУЖЕ довгі пазурі та сила-силенна зубів, тож вона вирішила, що варто з ним поводитися шанобливо.

— Чеширський Котику, — заговорила Аліса доволі нерішуче, бо ж не знала, чи вподобає він таке ім'я. Проте Кіт лишень усміхнувся ще ширше. «Бач, як йому сподобалося», — подумала Аліса й продовжила:

— Чи не сказали б ви мені, будь ласочка, якою дорогою я можу звідси вийти?

— Це чимало залежить від того, куди ти хочеш прийти, — сказав Кіт.

— Та мені все одно куди... — почала було Аліса.

— Тоді неважливо, якою дорогою ти підеш, — перервав її Кіт.

— ...тільки б прийти ХОЧ КУДИСЬ, — додала Аліса, щоби роз'яснити свої слова.

— О, будь певна, що прийдеш, — заспокоїв її Кіт, — якщо йтимеш достатньо довго.

Аліса відчувала, що з цим не надто посперечаєшся, тож спробувала задати інше питання:

— А що за люди тут живуть?

— ОТАМ, — Кіт махнув лапою праворуч, — мешкає Капелюшник, а ОТАМ, — і він махнув іншою лапою ліворуч, — живе Березневий Заєць. Ти можеш навідатися до будь-кого з них: однаково обидва навіжені⁴.

— Але я не хочу йти до навіжених! — зауважила Аліса.

— Ну, з цим нічого не поробиш, — сказав Кіт. — Ми тут усі навіжені. Я навіжений. Ти навіжена.

— Звідки вам знати, що я навіжена? — обурилася Аліса.

— Мусиш бути, — відповів Кіт, — бо інакше сюди б не потрапила.

Алісі зовсім не здавалося, що це справді вичерпний доказ, та, хай там як, вона задала наступне запитання:

— А звідки вам знати, що ви сам навіжений?

— Для початку скажемо, — промовив Кіт, — що собака — не навіжений. ТИ можеш таке припустити?

— Думаю, так, — погодилася Аліса.

— Отож, — продовжив Кіт, — як бачиш, собака гарчить, коли сердитий, і метляє хвостом, коли задоволений. Я ж

гарчу, коли задоволений, і метляю хвостом, коли сердитий. Отже, я навіжений.

— Я б назвала це вуркотінням, а не гарчанням, — не погодилася Аліса.

— Називай це як хочеш, — сказав Кіт. — Ти граєш сьогодні в крокет з Королевою?

— Я б дуже хотіла, — відповіла Аліса, — але мене ще не запрошували.

— Отож там і побачимося, — сказав Кіт і розтанув у повітрі.

Аліса не надто цьому здивувалася, бо вже звикала до різних дивовижних подій. Та поки вона вдивлялася в місце, де щойно сидів Кіт, він зненацька виник там знову.

— До речі, що сталося з малятком? — сказав Кіт. — Ледве не забув запитати.

— Воно перетворилося на свинку, — спокійно відповіла Аліса, так, начеб Кіт з'явився як годиться.

— Так я і думав, — гмикнув той і знову зник.

Аліса трохи почекала, сподіваючись побачити його знов, та Кіт не з'явився, й за хвилину чи дві вона прямувала туди, де, за словами Кота, мешкав Березневий Заєць.

— Капелюшників я вже бачила, — сказала вона до себе, — тож Березневий Заєць буде, напевно, куди цікавіший. До того ж зараз травень, і він, можливо, буде не такий нестерпно навіжений... принаймні не такий навіжений, як у березні.

Сказавши це, Аліса поглянула вгору й знову побачила Кота, що сидів на гілляці.

— Ти сказала «на свинку» чи «на слинку»? — спитав Кіт.

— Я сказала «на свинку», — відповіла Аліса, — і я була б вам вдячна, якби ви не з'являлися та не зникали так раптово. Від цього в кого хочеш голова піде обертом.

— Гаразд, — сказав Кіт і цього разу зник поволі, розпочавши з кінчика хвоста й закінчивши своєю широкою усмішкою, яка видніла ще певний час, коли весь Кіт уже розчинився.

«Так! — подумала Аліса. — Котів без усмішки я бачила чимало, а от усмішку без кота! Найхімерніша штука, яку я коли-небудь зустрічала».

Вона небагато й пройшла, як попереду завидніла садиба Березневого Зайця: схоже, це справді був його будинок, бо димарі мали форму довгих вух, а стріха була зроблена з хутра. Дім був такий великий, що Аліса не наважилася підібратися ближче, доки не від'їла ще трохи від лівого шматка гриба й не виросла до двох футів. Але навіть тоді вона рушила до будинку не надто сміливо, примовляючи до себе:

— Думаю, врешті-решт виявиться, що він таки геть божевільний! Напевно, краще мені було б навідатися до Капелюшника!

Розділ сьомий

Божевільне чаювання

Перед будинком, під деревом, стояв стіл, за яким Березневий Заєць і Капелюшник пили чай. Між ними сидів Соня* і давив хropaка. Ці двоє склали на Соню лікті й базікали в нього понад головою. «Соні, напевно, не надто зручно, — подумала Аліса, — та оскільки він спить, то, мабуть, нічого не помічає».

Стіл був величенький, але трійця скупчилася біля одного кута.

— Місця немає! Немає! — заволали вони, побачивши, що Аліса прямує до них.

— Та тут ПОВНО місця! — обурилася вона й сіла у великий фотель, що стояв біля одного кінця столу.

— Пригощайся вином, — підбадьорливо сказав Березневий Заєць.

Аліса поглянула на стіл, але там не було нічого, окрім чаю.

— Не бачу ніякого вина, — зауважила вона.

— Бо його тут нема, — сказав Заєць.

* Соня — гризун, схожий на білку, названий так за те, що надовго впадає в сплячку взимку.

Гафчикова С.

2007

— Тоді не надто ввічливо було його пропонувати, — сердито відрубала Аліса.

— Не надто ввічливо було сидати без запрошення, — відказав Заєць.

— Я не знала, що це ВАШ стіл, — сказала Аліса, — його накрито значно більше, ніж на три персони.

— А ти давно не стриглася, — озвався Капелюшник.

Уже якийсь час він розглядав Алісу з цікавістю і нарешті вперше заговорив.

— А вам не слід переходити на особи, — суворо відповіла вона, — бо це дуже невиховано.

Від її слів Капелюшник аж очі вирячив, але СКАЗАВ тільки це:

— Чим крук схожий на письмовий стіл?

«О, нарешті ми трохи розважимося, — подумала Аліса. — Добре, що вони почали задавати загадки».

— Думаю, я зможу відгадати, — додала вона вголос.

— Ти мала на увазі, що зможеш знайти відповідь на це? — поцікавився Березневий Заєць.

— Саме так, — відповіла Аліса.

— То треба й казати те, що маєш на увазі, — продовжив Заєць.

— Я й кажу, — поспіхом відказала Аліса, — принаймні... принаймні я маю на увазі саме те, що кажу... Та це ж одне й те саме, врешті-решт.

— Взагалі не одне! — обурився Капелюшник. — Ти б іще сказала, що «я бачу те, що їм», — це те саме, що «я їм те, що бачу»!

— Ага, іще б сказала, — докинув Березневий Заєць, — що «мені подобається те, що мені дають», — те саме, що «мені дають те, що мені подобається».

— Ти б сказала іще, — промурмотів Соня, розмовляючи, схоже, уві сні, — що «я дихаю, коли сплю», — те саме, що «я сплю, коли дихаю».

— Ну, в твоєму випадку це й СПРАВДІ одне й те саме, — сказав Капелюшник, і на цьому бесіда урвалася. Товариство хвилинку сиділо мовчки, поки Аліса обмізковувала все, що знала про круків та письмові столи, а знала вона про них небагато.

Першим тишу порушив Капелюшник.

— Яке сьогодні число? — спитав він, повертаючись до Аліси; водночас він витяг із кишені годинника й стривожено поглядав на нього, подеколи то струшуючи, то підносячи до вуха.

Аліса подумала трішки й відказала:

— Четверте.

— Брешуть на два дні! — зітхнув Капелюшник. — Я тобі казав, що масло не підійде! — додав він, люто глипнувши на Березневого Зайця.

— Але ж то було НАЙЛІПШЕ масло! — сумирно зауважив Заєць.

— Так, але ж і крихти могли всередину потрапити, — пробуркотів Капелюшник. — Не треба було запихати туди масло хлібним ножом.

Березневий Заєць узяв годинника й похмуро на нього подивився, тоді занурив у чашку з чаєм і подивився знову. Проте на думку йому не спало нічого кращого, як повторити свої слова:

— То було НАЙЛІПШЕ масло, ти ж знаєш.

Аліса з цікавістю зазірала йому через плече.

— Який кумедний годинник! — зауважила Аліса. — Він показує число, але не показує, котра година!

— А чого б йому показувати, — буркнув Капелюшник. — Хіба ТВІЙ годинник показує, який тепер рік?

— Звісно, ні, — охоче відповіла Аліса. — Але це лише тому, що один і той самий рік триває дуже довго.

— Ну, так у мене ТЕ САМЕ, — сказав Капелюшник.

Аліса зовсім збилася з пантелику. Заувага Капелюшника не мала жодного сенсу, але сказана була безперечно англійською.

— Я не зовсім вас розумію, — сказала вона якнайввічливіше.

— Соня знову спить, — сказав Капелюшник і пролив трохи гарячого чаю гризуну на носа.

Соня нетерпляче струснув головою і сказав, не розтуляючи очей:

— Звичайно, звичайно, я саме збирався це сказати.

— Ти вже розгадала загадку? — спитав Капелюшник, знову повертаючись до Аліси.

— Ні, я здаюся, — відповіла Аліса. — То яка відповідь?

— Поняття зеленого не маю, — сказав Капелюшник.

— І я, — докинув Березневий Заєць.

Аліса знудьговано зітхнула.

— Думаю, вам треба розумніше поводитися з часом, — сказала вона, — і не викидати його на загадки без відповідей.

— Якби ти знала Час так добре, як я, — сказав Капелюшник, — то не думала б, що його легко ВИКИНУТИ. Він не з хирляків, спробуй ще підійми.

— Не розумію, що ви маєте на увазі, — розгубилася Аліса.

— Ще б пак, не розумієш! — фиркнув Капелюшник, зверхньо похитуючи головою. — Певний, ти з ним і не говорила ніколи!

— Можливо, й ні, — обережно відповіла Аліса, — зате мені часто доводиться шукати, як би вбити час перед вечерею.

— О, то он у чому річ! — вигукнув Капелюшник. — Само собою, Час не стоятиме й не чекатиме, поки його вб'ють. Але якщо ти з ним добре ладнаєш, то він може робити з годинником, що заманеться. Наприклад, зараз дев'ята ранку, саме час на уроки: тільки шепни Часові на вушко, і стрілки побіжать уперед! Змигнути не встигнеш — пів на другу, час обідати!

(«Якби так і зараз було», — прошепотів Березневий Заєць сам до себе.)

— Це й справді було б неймовірно, — задумливо сказала Аліса, — але ж тоді... знаєте, я б іще не була годна.

— Спершу, може, й ні, — погодився Капелюшник, — але пів на другу могло б тривати стільки, скільки б тобі заманулося.

— То це У ВАС усе так влаштовано? — спитала Аліса. Капелюшник похнюплено похитав головою.

— У мене ні, — сказав він. — Ми посварилися минулого березня... якраз перед тим, як ВІН збожеволів (і він ткнув чайною ложечкою в бік Березневого Зайця)... У Чирвової Королеви був великий концерт, і я мав співати:

*Мій кажанчику, лети,
Знати б, знати б, де є ти.*

Може, ти знаєш цю пісню?

— По-моєму, щось таке чула⁵, — відповіла Аліса.

— Вона там далі продовжується, — сказав Капелюшник, — отак:

*Понад світом в пізній час
Ти ширяєш, мов матрац.
Мій кажанчику, лети,
Знати б, знати б...*

Тут Соня здригнувся і став співати крізь сон: «Знати б, знати б, знати б, знати б...», і так до нескінченності, аж поки його не щипнули, щоби він замовк.

— Так-от, я заледве доспівав перший куплет, — сказав Капелюшник, — як Королева зірвалася на ноги і давай горлопанити: «Він просто вбиває час! Відтяти йому голову!»

— Яка неприпустима жорстокість! — вигукнула Аліса.

— І відтоді, — сумовито промовив Капелюшник, — Час задля мене й пальцем не ворухне. Тепер завжди шоста вечора.

Блискуча думка майнула в Алісиній голові.

— То ось чому тут усюди чайне начиння? — спитала вона.

— Так, саме тому, — зітхнув Капелюшник. — Тепер завжди час пити чай і немає часу вимити посуд.

— То ви, я так розумію, просто рухаєтесь по колу? — припустила Аліса.

— Саме так, — відповів Капелюшник, — пересідаємо, використавши посуд.

— Що ж буде, коли ви повернетесь до початку? — на-смілилася спитати Аліса.

— А чи не змінити нам тему? — перервав їх Березневий Заєць, позіхаючи. — Я починаю втомлюватися від цих балачок. Хто за те, щоб юна леді розповіла нам історію?

— Боюся, я не знаю жодної, — відповіла Аліса, занепокоєна такою пропозицією.

— Тоді Соня розкаже! — вигукнули обидвоє навіже-них. — Прокидайся, Соню! — І вони ущипнули бідного гризуна водночас з обох боків.

Соня повільно розплющив очі.

— Я не спав, — хрипким, кволим голосочком сказав він. — Я чув кожне ваше слово, хлопці.

— Розкажи нам історію, — попросив Березневий Заєць.

— Справді, розкажіть, — стала вмовляти Аліса.

— І головне — хутко, — додав Капелюшник, — а то ти знову заснеш, перш ніж договориш.

— Давним-давно жили собі три маленькі сестрички, — швидко заторохтів Соня, — а звали їх Елсі, Лейсі та Тіллі⁶, і мешкали вони на дні криниці...

— А чим вони там харчувалися? — спитала Аліса, яку завжди жваво цікавили питання їжі й питва.

— Вони їли мелясу, — сказав Соня, помізкувавши хвилю-ку-другу.

— Вони ніяк не могли їсти саму мелясу, — ввічливо зауважила Аліса, — вони б тоді всі хворіли.

— А вони й хворіли, — погодився Соня. — ДУЖЕ тяжко.

Аліса спробувала уявити, як воно — харчуватися в такий незвичайний спосіб, але надто заплуталася й продовжила:

— А чому вони мешкали на дні криниці?

— Не соромся, налий собі більше чаю, — наполегливо запропонував Березневий Заєць.

— Але я його взагалі ще не наливала, — відповіла Аліса ображено, — як же я можу налити його БІЛЬШЕ?

— Напевно, ти хотіла сказати, що ти ніяк не можеш налити його МЕНШЕ, — зауважив Капелюшник. — А налити БІЛЬШЕ, ніж нічого, — невелика наука.

— А ВАШОЇ думки ніхто не питає, — огризнулася Аліса.

— Ось, і хто тепер переходить на особи? — переможно вигукнув Капелюшник.

Аліса не знала, що на це сказати, тож просто налила собі трохи чаю, взяла хліба з маслом, а тоді повернулася до Соні й повторила своє запитання:

— То чому вони мешкали на дні криниці?

Соня знову подумав хвилинку-дві й сказав:

— Це була мелясова криниця.

— Але такого не буває! — сердито почала Аліса, та Капелюшник і Березневий Заєць зашикали на неї, а Соня ображено зауважив:

— Якщо не вмієш поводитися грічно, то краще закінчуй історію сама!

— Ні, будь ласка, продовжуйте, — якнайсмирніше сказала Аліса. — Я більше не перепинятиму. Можливо, ОДНА десь і є.

— Аякже, одна! — обурено фиркнув Соня, але погодився продовжити. — Отож ці три сестри... а вони, скажу я вам, частенько тягли...

— Час? — зраділа своїй здогадливості Аліса, майже забувши про свою обіцянку.

— Мелясу, — відповів Соня, цього разу без роздумвань.

— Мені потрібна чиста чашка, — перепинив його Капелюшник. — Давайте посунемося на одне місце.

Говорячи, він одразу й пересів; Соня пересів услід за ним, Березневий Заєць посунувся на Сонині місце, а Аліса не надто радо сіла на стілець Березневого Зайця. Вигоди від того пересування отримав тільки Капелюшник, Алісі ж стало гірше, ніж до того, бо Березневий Заєць щойно перекинув глечик з молоком собі в тарілку.

Алісі не хотілося знову образити Соню, тож вона обережно озвалася:

— Щось я не дуже розумію. Звідкіля це вони тягли мелясу?

— Якщо ти можеш тягти воду з криниці з водою, — сказав Капелюшник, — то, ясна річ, можеш тягти мелясу з криниці з мелясою... а, нетяма?

— Але ж вони жили В САМІЙ КРИНИЦІ, — сказала Аліса до Соні, не зважаючи на останнє зауваження.

— Аякже, там і жили, — погодився Соня. — САМІ В КРИНИЦІ.

Ця відповідь так спантеличила бідолашну Алісу, що якийсь час вона дала Соні спокійно розповідати й не перебивала.

— Отож вони тягли, — продовжив Соня, позіхаючи та потираючи очі, бо вже знову починав куняти, — тягли собі ото kota за хвоста... і за язика... і за різні речі на літеру Я...

— Чому на Я? — здивувалася Аліса.

— А чому б ні? — сказав Березневий Заєць.

Аліса мовчала.

На той час Соня вже прикрив очі й поринув у дрімоту, але Капелюшник ущипнув його, й Соня, вискнувши, прокинувся і продовжив:

— ...ага, тягли різні речі на літеру Я, як-от: яхти, і яхонти, і ясність, і всяку там яквикапаність... Ви от кажете, що сестри схожі «як викапані», а ви коли-небудь бачили, щоби хтось притяг кудись оцю яквикапаність?

— Насправді, якщо вже ви запитали, — зніяковіла Аліса, — то я не думаю...

— Тоді й не говори, — в'їдливо сказав Капелюшник.

Знести такі грубощі було вже понад силу, тому Аліса розлючено скочила й подріботіла геть. Соня миттю захо-

пів, і ніхто інший також не зауважив її відходу, хоч вона й озиралася раз чи двічі, сподіваючись, що її гукнуть. Коли вона озирнулася на них востаннє, навіжені чаювальники намагалися запхати Соню до заварника.

— Хай там що, а я сюди більше ні ногою! — сказала Аліса, пробиваючи собі

шлях крізь лісові хащі. — Це найбезглуздіше чаювання в моєму житті!

Сказавши це, вона раптом помітила, що одне з дерев має в стовбурі дверцята, які ведуть досередини. «Що за дивина? — подумала Аліса. — Утім, сьогодні все дивакувате. Думаю, що нічого не заважає мені взяти й увійти». І вона так і вчинила.

Аліса знову опинилася в довгій залі, побіля скляного столика. «Що ж, цього разу я впораюся краще», — промурмотіла вона до себе й розпочала з того, що взяла зі столу ключик і відімкнула маленькі двері, які вели до саду. Тоді дівчинка почала гризти шматочок гриба (вона зберегла його в кишені), аж поки не стала з фут заввишки. Затим вона пройшла маленьким коридорчиком, а ЗАТИМ... Аліса нарешті опинилася в прекрасному саду, поміж барвистих клумб і прохолодних водограїв.

Розділ восьмий

Королівське поле для крокету

Просто біля входу ріс великий трояндовий кущ; він квітнув білими квітами, але біля куща метушилися трое садівників, зосереджено фарбуючи троянди начервоно. Аліса вирішила, що це доволі кумедно, і підійшла поближче, щоби подивитися. Підійшовши, вона почула, як один садівник сказав іншому:

— Чуєш, П'ятірко, ти давай обережніше. Не ляпай більше на мене фарбою!

— Нічого не можу вдіяти, — сумирно відказав П'ятірка. — Сімка штовхає мене під лікоть.

На цих словах Сімка поглянув угору і втрутився:

— Так тримати, П'ятірко! Завжди спихай свою провину на інших.

— А от ТИ помовчав би! — сказав П'ятірка. — Я тільки вчора чув, як Королева казала, що тобі варто відтяти голову!

— За що? — поцікавився той, хто говорив першим.

— Не твоя справа, Двійко! — огризнувся Сімка.

— Ще й як ЙОГО! — заперечив П'ятірка. — І я розповім... За те, що він притяг кухарю розсаду тюльпанів замість цибулі.

Сімка жбурнув пензля собі під ноги й почав був:

— Ну, знаєте, щоб отака несправедливість... — аж тут випадково помітив Алісу, що стояла й стежила за ними, і несподівано затнувся. Інші й собі озирнулися, й усі троє схилилися в поклони.

— Чи не могли б ви сказати мені, — спитала Аліса не-сміливо, — для чого ви фарбуєте ці троянди?

П'ятірка й Сімка не сказали нічого, тільки поглянули на Двійку. Той заговорив стишеним голосом:

— Розумієте, міс, річ у тім, що на цьому місці мали рости ЧЕРВОНІ троянди, а ми помилково посадили білі. А якщо Королева про це дізнається, нам усім, перепрошую, відітнуть голови. Тому, як бачите, міс, ми з усіх сил намагаємося, поки вона прийде...

У цю мить П'ятірка, який занепокоєно зиркав у глиб саду, загорлав:

— Королева! Королева! — І садівники притьмом простяглися на землі долілиць.

Залунали кроки великої юрми, й Аліса озирнулася, не-терпляче визираючи Королеву.

Першими з'явилися десятеро солдатів, озброєні піками; виглядали вони достоту так само, як і садівники: прямо-кутні, пласкі, з ручками й ніжками по кутках. За ними у два ряди, як і солдати, йшли десятеро придворних, розцяцько-ваних золотими дзвінками. Затим, побравшись по двоє за руки, весело стрибали королівські дітки; їх також було де-сять, і кожне премиле малятко було обмаяне сердечками. За дітлахами йшли гості, переважно Королі й Королеви; поміж них Аліса помітила Білого Кролика: він хапливо та знервовано торохтів, усміхаючись на кожну почуту фразу, й Аліси не зауважив. Наступним ішов Чирвовий Валет, котрий на подушці з темно-червоного оксамиту

ніс королівську корону. І нарешті, в кінці процесії йшли ЧИРВОВІ КОРОЛЬ І КОРОЛЕВА.

Аліса завагалася, чи не треба і їй упасти ниць, як це зробили садівники, але вона не могла пригадати, щоб на процесіях справді існувало таке правило. «До того ж, що за сенс у тих процесіях, — подумала вона, — якщо всі лежатимуть долілиць й однаково ніхто нічого не побачить?» Тому вона залишилася стояти на місці й чекати.

Коли хода порівнялася з Алісою, всі зупинилися й витріщилися на неї, а Королева суворо спитала:

— Хто це така?

Питання вона адресувала Чирвовому Валету, який лише уклонився й розплився в усмішці.

— Ідіот! — гарикнула Королева, нетерпляче шарпнувши головою, і продовжила, повернувшись до Аліси: — Як тебе звуть, дитя?

— Мене звати Алісою, з дозволу Вашої Величності, — дуже ґречно відповіла Аліса, але сама між тим подумала: «Ха, виявляється, це просто колода карт! Мені немає чого їх боятися!»

— А ЦЕ хто такі? — спитала Королева, тицяючи пальцем у садівників, що припали до землі довкола трояндового куща; бо ж, бачте, лежали вони долілиць, а візерунок на їхніх спинах був однаковісінський, тож Королева не могла второпати, хто перед нею — садівники, солдати, придворні чи трійко її власних дітей.

— А мені звідки знати? — відповіла Аліса, сама здивована своєю хоробрістю. — МЕНЕ це не обходить.

Королева побагряніла від люті і, на хвильку вп'явшись в Алісу дикими очима, заволатала:

— Відтяти їй голову! Відтяти...

— Глупство! — голосно й категорично заявила Аліса, і Королева припишкла.

Король торкнув дружину за руку й боязко сказав:

— Подумай, моя люба, адже це всього лише дитина!

Королева сердито відвернулася від нього і звеліла Валетові:

— Переверни їх!

Валет так і зробив — обережно, однією ногою.

— Ану встати! — пронизливо, оглушливо заверещала Королева, й троє садівників шпарко схопилися на ноги і взялися відбивати поклони Королю, Королеві, королівським дітям і взагалі всім підряд.

— Припиніть! — вискнула Королева. — У мене від вас голова обертом! — А тоді, повернувшись до трояндового куща, продовжила: — ЩО це ви тут робили?

— З дозволу Вашої Величності, — покірливо залопотів Двійка, припадаючи на одне коліно, — ми тут намагалися...

— Я бачу! — перервала його Королева, яка тим часом роздивлялася троянди. — Відтяти їм голови!

І процесія посунула далі, залишивши трьох солдатів для страти бідолашних садівників, що рвонули по захист до Аліси.

— Нічого не трапиться з вашими головами, — сказала вона й посадила всіх трьох у великий горщик для квітів, що стояв неподалік. Солдати потинялися довкруг кілька хвилин і преспокійно затупцяли вслід решті.

— Голови вже загули? — гаркнула до них Королева.

— За головами й слід запався, Ваша Величносте, — слухняно рывкнули ті.

— От і добре! — прогарчала Королева. — Умієш грати у крокет?

Солдати примовкли й поглянули на Алісу, бо питання вочевидь призначалося їй.

— Так! — вигукнула Аліса.

— То ходімо! — гаркнула Королева, й Аліса приєдналася до почту, помираючи з цікавості, що ж буде далі.

— Який... який чудовий сьогодні день, — сказав десь збоку несміливий голос.

Виявляється, вона йшла поруч із Білим Кроликом, який спантеличено вдивлявся їй у лице.

— Надзвичайно, — відповіла Аліса. — Де Герцогиня?

— Тссс! Тссс! — поквапливо зашикав на неї Кролик упівголоса. Говорячи, він занепокоєно озирнувся через плече, тоді став навшпиньки, присунувся до Алісиного вуха впритул і прошепотів:

— Її приречено до страти.

— За що? — спитала Аліса.

— Ти, здається, сказала «Як шкода!»? — поцікавився Кролик.

— Ні, — відповіла Аліса, — мені взагалі анітрохи не шкода. Я спитала: «За що?»

— Вона нам'яла Королеві вуха... — почав Кролик.

Аліса пирснула сміхом.

— О, тихше! — перелякано зашипів Кролик. — Королева почує. Розумієш, вона дещо запізнилася, і Королева сказала, що...

— Усі по місцях! — оглушливо гримнула Королева, й усі забігали навсібіч, час від часу налітаючи одне на одного.

Так чи інак, за кілька хвилин вони розмістилися, і гра почалася. Аліса подумала, що ще ніколи не бачила такого чудернацького поля для крокету. Воно було всуціль порите борознами, за м'ячі слугували живі їжаки, за молотки — живі фламінго, а солдати мусили згинатися

вдвоє й стояти, спершись надолоні, щоби перетворитися на імпровізовані ворітця.

Першою проблемою, з якою зіткнулася Аліса, було впоратися зі своїм фламінго. Вона наловчилася доволі зручно затискати його тільки під пахвою, так, щоби лапи звисали донизу, але взагалі, щойно Аліса як слід виструнчувала йому шию і примірялася лупнути головою птаха по їжаку, фламінго вивертався й дивився знизу вгору просто їй в очі, та ще й так здивовано, що годі було втримати регіт. А коли їй зрештою вдавалося опустити голову фламінго донизу й Аліса знову замірялася зробити удар, було прикро бачити, що їжак тим часом розгорнувся й саме дибуляє геть. Окрім цього, куди б вона не поціляла їжаком, усюди виринали то горбок, то ямка; до того ж перегнуті солдати постійно розгиналися й переходили до іншої частини поля, тож зрештою Аліса вирішила, що це все-таки надзвичайно складна гра.

Усі гравці били водночас, не чекаючи на свою чергу, безупинно сварилися та чубилися за їжаків, тож за короткий час Королева геть оскаженіла і з несамовитим тупотом гасала туди-сюди, раз у раз горлаючи: «Відтяти йому голову! Відтяти їй голову!»

Алісі стало доволі незатишно. Правду кажучи, до цього часу вона не мала жодних сутичок із Королевою, але знала, що сварка може спалахнути будь-якої миті. «А тоді, — думала вона, — що зі мною станеться? У них страх як популярно стинати голови; взагалі дивно, як тут ще залишився хтось живий!»

Вона саме роззиралася, шукаючи, як би втекти, та прикидала, чи вдасться їй вислизнути непоміченою, коли раптом дивна проява в повітрі привернула її увагу. Спершу Аліса отетеріла, та, порозглядавши дивовижу хвильку-дру-

гу, вона зрозуміла, що це не що інше, як усмішка, і подумала: «Це ж Чеширський Кіт; яка радість: буде з ким поговорити».

— Як успіхи? — поцікавився Кіт, коли в повітрі матеріалізувалося достатньо рота для розмови.

Аліса почекала, поки виринуть очі, й кивнула. «Немає сенсу з ним говорити, — подумала вона, — поки не з'являться вуха, або принаймні хоч одне з них». Наступної миті голова проявилася повністю, й Аліса почала оповідати Коту про хід гри, щаслива, що її нарешті є кому слухати. Чеширський Кіт, схоже, вважав, що все необхідне вже перед очима: більше нічого не з'явилося.

— Мені здається, вони нечесно грають, — почала Аліса дещо плаксивим тоном, — а ще вони так галасливо сваряться, що сам себе чути перестаєш... І в них, схоже, взагалі немає ніяких правил, принаймні якщо вони є, то їх ніхто не дотримується... І ви навіть уявити собі не можете, як спантеличує усе це живе приладдя; наприклад, ворота, які мені треба проходити наступними, валандаються на іншому боці поля... І я оце мала бити по Королевиному їжаку, от тільки він утік, щойно побачив, що я йду!

— Як тобі Королева? — тихенько спитав Кіт.

— Не надто, — сказала Аліса, — вона так жахливо... — тут вона помітила, що Королева стоїть просто в неї за спиною і підслуховує, тому продовжила: — ...близька до перемоги, що навіть немає сенсу завершувати гру.

Королева всміхнулась і пішла далі.

— З ким це ти розмовляєш? — запитав Король, що підійшов до Аліси й спантеличено розглядав котячу голову.

— Це мій друг, — відповіла Аліса. — Дозвольте відрекомендувати: Чеширський Кіт.

— Мені не подобається, який він має вигляд, — сказав Король, — але, якщо хоче, може поцілувати мені руку.

— З вашого дозволу, я утримаюся, — зауважив Кіт.

— Не смій мені грубіянити! — сказав Король, ховаючись за Алісу. — І не смій на мене так дивитися!

— Кіт може дивитися на короля, — заперечила Аліса. — Я читала про це в якійсь книзі, але я не пам'ятаю — в якій*.

— Так, його треба прибрати, — категорично заявив Король і гукнув до Королеви, що саме проходила повз. — Моя любя! Чи не могла б ти прибрати цього кота?

Королева знала тільки один спосіб боротися з труднощами, байдуже, великими чи малими.

— Відтяти йому голову! — кинула вона, навіть не озирнувшись.

— Я сам приведу ката, — нетерпляче сказав Король і поквапився геть.

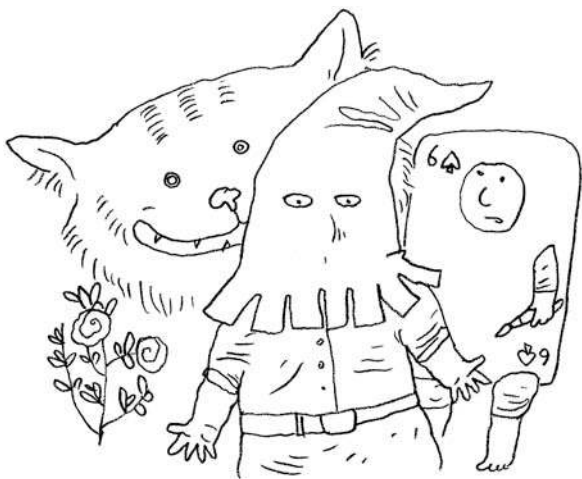
Аліса подумала, що також могла б повернутися і подивитися, як там іде гра, та саме почула вдалині пронизливий голос Королеви, що аж захлиналася з люті. Наказ стратити трьох гравців, за те, що вони пропустили свої черги, Аліса вже чула; стан справ їй зовсім не подобався, бо гра вже настільки заплуталася, що вона ні за що не здогадалася б, чи її зараз черга, чи ні. Тож Аліса взялася шукати свого їжака.

Їжак вліз у бійку зі своїм колегою, і Аліса вирішила, що це чудова нагода вдарити одним з них по другому, от тільки її фламінго помандрував через весь сад на протилежний бік. Аліса бачила, як він там неохоче намагається злетіти на дерево.

* Насправді це просто англійське прислів'я, що значить приблизно «бідний не гірший за багатого».

Поки вона ловила фламінго й тягла його на місце, бійка між їжаками закінчилася й обое вони десь щезли. «Хоча це й не надто важливо, — подумала Аліса, — адже всі ворітця пішли на той бік поля». Отож вона ткнула птаха під пахву, щоби знову не втік, і пішла ще трохи побалакати зі своїм приятелем.

Повернувшись туди, де вона залишила Чеширського Кота, Аліса здивовано побачила довкола нього чималеньку юрму. Кат, Король та Королева сперечалися між собою; усі троє галасували водночас, а інші стояли мовчки й почувалися явно ні в тих ні в сих.

Щойно з'явилася Аліса, як її одразу ж попросили розсудити суперечку, і кожен став наводити свої аргументи, однак, оскільки вони наввипередки дерли горлянку, то розібрати, що хто говорить, було не так-то й просто.

Кат доводив, що неможливо відтяти голову, коли немає тіла, від якого її належить відтинати: він такого ніколи не робив і на СВОЄМУ віку робити не планує.

Король стверджував, що будь-хто може бути обезголовлений, якщо має голову, і не треба тут верзти дурниць.

Головний аргумент Королеви полягав у тому, що коли з цим не вдіють хоч щось цієї ж миті, то вона тут узагалі всіх стратить, усіх до одного (саме через це уточнення все товариство мало такий похмурий та неспокійний вигляд).

Аліса не придумала нічого кращого, як сказати:

— Кіт належить Герцогині, от і розпитайте її про нього.

— Вона у в'язниці, — гаркнула Королева до ката, — давай тягни її сюди.

І кат помчав, як обпечений.

Щойно він зник з очей, котяча голова стала потроху блякнути, а до того часу, поки кат повернувся разом із Герцогинею, зовсім щезла. Отож Король та кат гасали, мов скажені, туди-сюди, шукаючи, куди ж подівся кіт, а решта гостей повернулася до гри.

Розділ дев'ятий

Розповідь Фальшивого Черепахи

— Ти навіть уявити не можеш, як я рада тебе бачити, голубонько моя дорогенька! — протуркотіла Герцогиня, ніжно беручи Алісу під руку й ступаючи разом із нею геть.

Аліса також була рада побачити Герцогиню в такому доброму гуморі й навіть подумала, що тоді, на кухні, вона була така зла тільки через перець.

«Коли Я стану Герцогинею, — подумала Аліса (щоправда, без великого оптимізму), — на моїй кухні ВЗАГАЛІ не буде перцю. Суп і без нього смакує... Може, люди саме від перцю стають такі гострі на язик, — продовжила вона, страшенно задоволена, що відкрила новий закон. — Від оцту в них робляться кислі мармизи, від цибулі буває гірко на душі... а... а... а от без цукерок діти стають не цукор! Якби ж тільки дорослі про це знали, то не забороняли б їсти їх, напевно...»

Вона вже зовсім забула про Герцогиню, тому навіть злегка підстрибнула, коли та сказала Алісі просто у вухо:

— Ти про щось думаєш, дорогенька, і через це забуваєш розмовляти. Не можу просто зараз сказати тобі, яка тут мораль, але обов'язково згадаю невдовзі.

— Може, тут ніякої моралі нема? — наважилася припустити Аліса.

— Що ти, що ти, дитино? — обурилася Герцогиня. — Мораль є в усьому, треба тільки вміти її знайти.

Говорячи це, вона ще ближче притислася до Аліси боком.

Алісі не надто подобалося перебувати від співбесідниці аж так близько: по-перше, тому, що та була ВРАЖАЮЧЕ потворною, а по-друге, тому, що зріст Герцогині саме дозволяв їй вигідненько покласти підборіддя Алісі на плече, а підборіддя Герцогиня мала напрочуд гостре. Та все ж Алісі не хотілося бути нечемною, тож вона терпіла, як могла.

— Гра тепер іде куди краще, — мимохідь зауважила вона, просто так, аби підтримати розмову.

— Воістину так, — поважно погодилася Герцогиня, — а мораль у цьому така: «Воістину любов жене по колу Землю!»

— Хтось нещодавно казав, — прошепотіла Аліса, — що Земля біжить по колу завдяки тому, що всі дбають тільки про свої справи...

— Ну звісно! Це майже одне й те саме, — сказала Герцогиня і додала, ще глибше втискаючи підборіддя Алісі в плече, — а мораль у цьому така: «Про думку подбав — язик сам сказав!»⁷

«Як їй подобається в усьому дошукуватися моралі!» — подумала Аліса.

— Напевно, ти здивована, чого це я не обіймаю тебе за талію, — сказала Герцогиня після коротенької паузи. — Насправді, я не впевнена в норові твого фламінго. Може, мені варто провести експеримент?

— О, ВІН може вкусити, — турботливо зауважила Аліса, яка зовсім не хотіла, щоб Герцогиня проводила експерименти.

— Це точно, — погодилася Герцогиня, — фламінго та гірчиця неабияк кусаються. А мораль у цьому така: «Фламінго й гірчиця одного гніздечка птиці».

— Тільки гірчиця аж ніяк не птиця, — зауважила Аліса.

— Твоя правда, як завжди, — сказала Герцогиня. — Як усе-таки ясно ти вмієш висловлюватися!

— Це мінерал, мені ЗДАЄТЬСЯ, — продовжила Аліса.

— Ну само собою, мінерал, — підтакнула Герцогиня, схоже, налаштована погоджуватися з кожним Алісиним словом, — тут неподалік саме є величезна гірчична копальня. Можна було б сходити подивитися, але це не надто пристойне місце для дам. А мораль у цьому така: «Чим менше дам тобі, тим більше буде в мене!»

— О, згадала! — вигукнула Аліса, що не надто дослухалася до останніх слів. — Це овоч. На це не надто схоже, звісно, та все ж це овоч.

— Цілковито з тобою погоджуюся, — відповіла Герцогиня. — І мораль у цьому така: «Будь тим, ким хочеш здаватися», або, якщо висловитися простіше: «Ніколи не уявляй собі, що не будеш нічим іншим, ніж те, через що іншим могло здатися, що те, чим ти був або міг бути, було нічим іншим, ніж те, чим ти колись був, але що іншим здавалося чимось іншим».

— Думаю, я б краще вловила суть, — сказала Аліса, — якби могла занотувати: на слух я щось не встигаю за ходом ваших думок.

— Та це дрібниці в порівнянні з тим, що я могла б сказати, якби захотіла, — втішено відповіла Герцогиня.

— Прошу вас, не турбуйтеся, не треба це висловлювати ще довше, — поквапилася сказати Аліса.

— О, ні слова про турботи! — вигукнула Герцогиня. — Вважай усе, що я вже сказала, щирим тобі дарунком.

«Недорогий, одначе, даруночок, — подумала Аліса. — Добре, що такими дарунками не вітають із днем народження». Але сказати це вголос вона побоялася.

— Знову в думках? — спитала Герцогиня, учергове копирснувши Алісине плече своїм гострим підборіддячком.

— Я маю повне право думати, — різко огризнулася Аліса, якій усе це вже трохи набридло.

— Не більше, ніж поросята мають право літати, — сказала Герцогиня, — а мо...

Але тут, на превеликий Алісин подив, голос Герцогині обірвався просто посередині її улюбленого слова «мораль», а долоня, що лежала на згині Алісиного ліктя, почала дрібно тремтіти. Аліса підвела очі й побачила, що просто перед ними стоїть Королева, схрестивши руки на грудях, нахмурена, мов грозова хмара.

— Чудовий день, Ваша Величносте, — писнула Герцогиня ледь чутним, кволим голосочком.

— Все, це моє останнє попередження! — заверещала Королева, водночас тупаючи ногами. — Або ти згинеш звідси вдвічі швидше, ніж просто зараз, або так само швидко згине твоя голова! Вибирай!

Герцогиня вибрала, і за мить за нею й слід запався.

— Давай повернемося до гри, — сказала Королева до Аліси, а та була надто налякана, щоби сказати хоч слово, тож поволі посунула за Королевою до грального майданчика.

Решта гостей, користуючись із відсутності Королеви, прохолоджувалася в затінку. Проте, щойно забачивши Її Величність, усі поквапилися знову до крокету — варто було Королеві сказати, що секундне зволікання коштуватиме їм життя.

Поки всі грали, Королева без упину чубилася з іншими гравцями та вигукувала: «Відтяти йому голову! Відтяти їй голову!» Тих, кого вона прирекла до страти, брали під варту вояки, яким, ясна річ, доводилося для цього полишати свої пости — ворітця, тож за півгодини чи близько того на полі не було жодних воріт, а всі гравці, окрім Короля, Королеви й Аліси, були приречені до страти.

Нарешті Королева зупинилася, геть засапана, і спитала в Аліси:

— Ти вже бачила Фальшивого Черепаху?

— Ні, — відповіла Аліса. — Я навіть не знаю, що це таке.

— Це такий звір, з якого варять фальшивий черепаховий суп⁸.

— Жодного не бачила й навіть не чула про такого, — повторила Аліса.

— То ходімо, — сказала Королева, — і він сам розповість тобі свою історію.

Відходячи разом з Королевою, Аліса краєм вуха почула, як Король тихенько сказав усьому товариству:

— Усіх помилувано.

«О, це СПРАВДІ добре», — подумала Аліса, бо почувалася страшенно пригніченою через усі ці страти, до яких прирекла своїх гостей Королева.

Невдовзі вони підійшли до Грифона, що давив собі хропака на сонечку.

— Ану вставай, неробо! — гарикнула Королева. — Відведи цю юну леді побачитися з Фальшивим Черепахою та послухати його історію. А мені треба повернутися й приглянути за кількома стратами, про які я наказала.

І вона пішла геть, залишивши Алісу разом із Грифоном. Алісі не надто сподобався вигляд цієї істоти, але вона подумала, що побігти слідом за безжальною Королевою не менш небезпечно, аніж залишитися із чудовиськом. Отож вона стояла й чекала.

Грифон сів, потер очі, простежив поглядом за Королевою, поки вона не зникла з обрію, а тоді захихотів.

— Ну й сміхота! — сказав він частково сам до себе, частково до Аліси.

— ЩО сміхота? — спитала Аліса.

— Ну, ВОНА, — відповів Грифон. — Та то все її вигадки: насправді, жодного разу нікого ще не стратили. Ходімо!

«Усі вони постійно кажуть: “Ходімо”, — подумала Аліса, поволі чалапаючи за Грифоном. — Мною ще ніколи в житті так багато не попихали, ніколи!»

Небагато вони й пройшли, як побачили звіддала Фальшивого Черепаху, що сидів на невеличкому кам'яному ви-

ступі, сумний і самотній. Підійшовши, Аліса почула такі розпачливі зітхання, наче бідоласі краялося серце. Їй стало невимовно шкода бідаку.

— Що в нього за горе? — запитала вона в Грифона.

Грифон відповів майже так, як і допіру:

— Та то все його вигадки: ніякого горя в нього нема.

Ходімо!

Отож вони підійшли до Фальшивого Черепахи, який лишень поглянув на них великими, повними сліз очима, але нічого не сказав.

— Оця юна леді, — озвався Грифон, — вона, бач, дуже хоче історію твою послухати.

— Я розкажу їй, — промовив Фальшивий Черепаха низьким, глухим голосом. — Сідайте обоє, і щоб я слова від вас не чув, доки не закінчу.

Отож вони посідали, й кілька хвилин минули в цілковитій мовчанці. Аліса подумала: «Цікаво, як він КОЛИ-НЕ-БУДЬ зможе закінчити, якщо не почне». Але все одно терпляче чекала.

— Колись, — глибоко зітхнувши, повів нарешті Фальшивий Черепаха, — я був Справжнісіньким Черепахою.

По цих словах знову запала тиша, яку порушували тільки періодичні покашлювання Грифона та безперервні скорботні схлипи Фальшивого Черепахи. Аліса вже ладна була встати й сказати: «Дуже вдячна вам, сер, за неперевершену історію», але щось підказувало їй, що продовження МАЄ бути, тож вона сиділа тихенько й мовчала.

— Як ми були малі, — продовжив нарешті Фальшивий Черепаха трохи спокійніше, хоч і схлипуючи подеколи стиха, — то ходили в морі до школи. Учителював у нас Старий Черепаха... Ми його називали Молюск...

— Чого ж ви його називали Молюском, якщо він був Черепахою? — здивувалася Аліса.

— Молюск, бо, як побачу, — вмить молюсь, — роздратовано пояснив Фальшивий Черепаха. — Яка ж ти все-таки дурнолоба!

— Посоромилася б запитувати такі елементарні речі! — додав Грифон, і обоє вони мовчки вп'ялися поглядами в бідолашну Алісу, ладну вже хоч і в землю запастися. Зрештою Грифон озвався до Фальшивого Черепахи:

— Поїхали далі, старий! А то так весь день піде котові під хвіст.

Той продовжив такими словами:

— Ага, ходили ми в морі до школи, хоч ти в це й не повіриш...

— Я ніколи не казала, що не повірю, — обурилася Аліса.

— Казала, — заперечив Фальшивий Черепаха.

— Негайно припни язика! — втрутився Грифон, перш ніж Аліса встигла ще щось сказати.

— Нам давали бездоганну освіту... власне, ми ходили до школи щодня...

— Я теж навчалася в денній школі, — перервала Аліса, — так що нема чого так дерти носа.

— З додатковими заняттями? — поцікавився Фальшивий Черепаха трохи занепокоєно.

— З додатковими, — сказала Аліса. — Ми вчили французьку мову й музику.

— А прання? — спитав Фальшивий Черепаха.

— Ясна річ, ні, — роздратовано відповіла Аліса.

— А! То не така й хороша була у вас школа, — з невимовним полегшенням сказав Фальшивий Черепаха. — Бо в НАШІЙ школі в кінці рахунку за заняття завжди

було написано: «Французька мова, музика і ПРАННЯ — додатково»⁹.

— Нащо воно вам здалося, те прання, — фиркнула Аліса. — Адже ви жили на дні морському...

— Я не мав можливості його вивчати, — зітхнув Фальшивий Черепаха. — Міг дозволити собі тільки базовий курс.

— А що вивчалось в базовому курсі? — поцікавилася Аліса.

— Ясна річ, спочатку чигання та пихання, — відповів Фальшивий Черепаха, — а тоді вже різні галузі арифметики: подавання, піднімання, множення і дивлення.

— Ніколи не чула, наприклад, про дивлення, — наважилася сказати Аліса. — Що це таке?

Грифон від здивування аж обома лапами сплеснув.

— Що? Не чула про дивлення? — вигукнув він. — Сподіваюся, ти хоч знаєш, що таке слухання?

— Знаю, — завагавшись, сказала Аліса. — Це коли хтось когось слухає.

— Ну, якщо ти при цьому не знаєш, — продовжив Грифон, — що таке дивлення, то ти просто дурепа.

Алісі розхотілося питати ще про щось, тож вона повернулася до Фальшивого Черепахи й сказала:

— А що ще вам доводилося вивчати?

— Ну, в нас була істерія, — відповів Фальшивий Черепаха, рахуючи на ластах, — так, давня і новітня істерія з недографією; ще було махлювання, його викладав старий морський в'юн, що приходив до нас раз на тиждень... Він учив нас наносити гуляш на полотно й махлювати, як форелі.

— Махлювати, як форелі? А ЦЕ, цікаво, на що схоже? — спитала Аліса.

— Ну, сам я тобі не покажу, — сказав Фальшивий Черепаха. — Я для цього надто неповороткий. А Грифон цей предмет взагалі не вивчав.

— Не було часу, — відгукнувся Грифон. — Зате я ходив до викладача класичних мов*. Він був ще той старий краб, ще той.

— Я так до нього й не потрапив, — зітхнув Фальшивий Черепаха. — Казали, він читав курс глеки й хатини...

— Так і було, так і було, — зітхнув у свою чергу Грифон, і обоє приятелів затулили обличчя лапами.

— А скільки до вас за день приходило викладачів? — хутко поцікавилася Аліса, поспішаючи змінити тему.

— Першого дня приходило десять, — відповів Фальшивий Черепаха, — другого дев'ять, третього вісім, ну і так далі.

— Ох і дивний у вас був розклад! — вигукнула Аліса.

— Так тому їх і називають викладачі, — пояснив Грифон. — Бо вони кожного дня збираються зранку в кабінеті директора й одного колегу ВИКЛАДАЮТЬ. За вікно.

Це була доволі несподівана для Аліси думка, тому вона трохи поміркувала, перш ніж сказати:

— Але тоді на одинадцятий день вас уже нікому було навчати?

— Саме так, — підтвердив Фальшивий Черепаха.

— І що ж ви робили потім?

— Досить уже про навчання, — рішуче перервав їх Грифон. — Розкажи-но їй краще про наші забавки.

* Традиційно до класичних зараховують грецьку й латину (греку й латину, як називали їх раніше).

Розділ десятий

Омарова Кадриль

Фальшивий Черепаха тяжко зітхнув і прикрив очі тильним боком одного плавця. Він поглянув на Алісу і спробував заговорити, але хвилину чи дві ридання стискали йому горло.

— Те саме, що кістку проковтнути, — сказав Грифон і заходився трясти товариша й гепати його по спині. Зрештою, Фальшивий Черепаха опанував свій голос і повів далі попри сльози, що струменіли йому по щоках:

— Напевно, ти ніколи не жила глибоко на дні морському («Не жила», — підтвердила Аліса) і, напевно, тебе ніколи не знайомили з омаром («Я колись куштувала... — почала була Аліса, але вчасно схаменулася й сказала: — Ні, ніколи»), тож ти навіть уявлення не маєш, що то за неймовірна річ — Омарова Кадриль.

— Справді, не маю, — погодилася Аліса. — Що ж це за танець такий?

— О, — підхопив Грифон, — спершу всі стають в один ряд уздовж берега...

— У два ряди! — закричав Фальшивий Черепаха. — Тюлені, черепахи, лососі й усі інші; а тоді, коли дорогу звільнено від медуз...

— А НА ЦЕ зазвичай іде чимало часу, — докинув Грифон.

— ...тоді два кроки вперед...

— У парі зі своїм омаром! — вигукнув Грифон.

— Само собою, — кивнув Фальшивий Черепаха. — Два кроки вперед, повертаємося лицем до партнера...

— ...мінємося омарами й відступаємо назад тим же чином, — закінчив Грифон.

— А тоді, уяви, — продовжив Фальшивий Черепаха, — жбурляємо...

— Омарів! — верескнув Грифон, аж підстрибнувши в повітрі.

— ...якнайдалі в море...

— Гребемо за ними щосили! — заволав Грифон.

— Робимо в морі кульбіт! — заверещав Фальшивий Черепаха, несамовито підстрибуючи у веселих піруетах.

— Знову мінємося омарами! — провищав Грифон, ледь не зриваючи голос.

— Повертаємося на берег, і на цьому — кінець першої фігури, — сказав Фальшивий Черепаха несподівано пониклим голосом, й обидві істоти, які щойно вистрибували, мов навіжені, всілися чинно та сумно витріщилися на Алісу.

— Напевно, це дуже милий танець, — несміливо мовила вона.

— Хотіла б ти його побачити хоч одним оком? — спитав Фальшивий Черепаха.

— О, не те слово! — запевнила Аліса.

— Слухай, давай спробуємо першу фігуру, — сказав Фальшивий Черепаха Грифону. — Можна обійтись і без омарів, погодься. Хто співатиме?

— Авжеж, співатимеш ти, — відповів Грифон. — Я зовсім слова забув.

Тож вони розпочали урочисто витанцьовувати довкола Аліси, подеколи наступаючи їй на ноги, коли підходили за-
близько, та диригуючи собі передніми лапами, щоб від-
мірювати такт. Тим часом Фальшивий Черепаха дуже сум-
но й неспішно співав таке¹⁰:

*«Чи не можна трохи швидше? —
Слимаку тріска кричить. —
Вже тунець зухвалий ззаду
Напирає і тіснить.
Глянь, які вертять омари
З черепахами фінти!
Всі на березі чекають —
Чи до танцю станеш ти?»*

*Чи то станеш, чи не станеш,
Чи то станеш ти?
Чи не станеш, чи то станеш,
Чи не станеш ти?*

*Ти собі не уявляєш,
Що за втішний буде час,
Як з омарами подалі
Пожбурляють в море нас.
А слимак: «Ой ні, далеко
Будуть нас вони жбурлять.
Дуже дякую, шановна,
Та не буду танцювать».*

*Ні, не буду, ні, не хочу
З ними танцювать.
Ні, не хочу, ні, не буду
З ними танцювать.*

*«Та хай жбурляють хоч куди! —
Тріска йому своє. —
Адже на іншій стороні
Так само берег є!
Далеко де від Англії —
Там близько франків край.
Тож ти не ний, слимаче мій,
До танцю вмиль ставай!»*

*Вмиль до танцю, вмент до танцю,
З нами вмиль ставай.
Вмент до танцю, вмиль до танцю,
З нами вмент ставай.*

— Дякую, на ваш танець було дуже цікаво дивитися, — сказала Аліса, щаслива, що дійство нарешті добігло кінця. — І мені страх як сподобалася ця кумедна пісенька про тріску!

— А що... стосується тріски, — сказав Фальшивий Черепаха, — то вона... Ти ж бачила тріску, я думаю?

— Так, — підтвердила Аліса, — я часто бачила її за вечере... — і знову хутко прикусила язика.

— Не уявляю, де воно, твоє Вече, — сказав Фальшивий Черепаха, — та якщо ти її часто бачила, то напевно знаєш, яка вона з вигляду.

— Здається, знаю, — не дуже впевнено відповіла Аліса. — Вона тримає в зубах свого хвоста... і вся в сухарях.

— Щодо сухарів ти помиляєшся, — зауважив Фальшивий Черепаха, — бо вони в морі повністю змиваються. Але вона СПРАВДІ тримає свого хвоста в зубах, а все тому...

Тут Фальшивий Черепаха позіхнув і заплющив очі.

— Розкажи їй, усе чому і таке інше, — попросив він Грифона.

— Усе тому, — сказав Грифон, — що тріска таки ПІШЛА танцювати з омарами. Отож її закинули в море. Отож їй довелося довго-довго падати. Отож її хвіст застряг у неї глибоко в роті. Отож вона не може витягти його назад. От і все.

— Дякую, — сказала Аліса, — це дуже цікаво. Я ніколи давніше не знала стільки про тріску.

— Я можу й більше розказати, якщо хочеш, — сказав Грифон. — Знаєш, чому вона зветься тріскою?

— Ніколи над цим не замислювалася, — відповіла Аліса. — А чому?

— БО ВОНА НАВЕСНІ ЧЕПУРИТЬ УСІ ВІКНА, — урочисто виголосив Грифон.

Аліса цілковито розгубилася.

— Навесні чепурить вікна? — здивовано повторила вона.

— Ну дивись, після довгої зими всі вікна стоять брудні, — сказав Грифон. — Як їх у вас приводять до ладу?

Аліса трохи подумала й відповіла:

— Здається, їх миють.

— А брудні вікна на дні морському, — пробасив Грифон, — просто розтרוщують на тріски. І займаються цим тріски. От, тепер ти знаєш.

— А що ви робите з вікнами після цього? — дуже здивовано запитала Аліса.

— Та майже нічого, усю головну роботу роблять тріски, — відповів Грифон. — Інколи ще карасів просять їх прикарасити.

— Прикарасити? — перепитала Аліса.

— Прикарасити, — нетерпляче повторив Грифон. — Кожна креветка знає, що це таке.

— Якби я була тріскою, — промовила Аліса, думки якої усе ще кружляли довкола почутої пісні, — то сказала б тунцю: «Тримайтеся від нас подалі, будь ласка. Ми не хочемо, щоби ВИ йшли з нами разом».

— Ну, їм довелося мати тунця при собі, — сказав Фальшивий Черепаха, — бо жодна статечна риба ніколи не виїде з дому без тунця.

— Справді? — щиро здивувалася Аліса.

— Ну звісно, — сказав Фальшивий Черепаха. — От якщо до мене приходить риба і з нею немає тунця, то я обов'язково спитаю в неї: «Ну і скільки можна вештатися туди-сюди без тунця і краю?»

— Тобто ви мали на увазі «без кінця і краю»? — запитала Аліса.

— Я мав на увазі те, що сказав, — ображено буркнув Фальшивий Черепаха, а Грифон докинув:

— Ану ж, розкажи тепер про якісь СВОЇ пригоди.

— Я могла би розказати про свої пригоди... що сталися зі мною від сьогоднішнього ранку, — несміливо сказала Аліса, — бо повертатися до вчорашнього дня немає ніякого сенсу, адже тоді я була іншою людиною.

— Поясни, — звелів Фальшивий Черепаха.

— Ні, ні, спершу пригоди, — нетерпляче заперечив Грифон. — Пояснення завжди відбирають купу часу.

Отож Аліса стала оповідати про свої походеньки з тієї миті, як вона вперше побачила Білого Кролика. Спочатку вона трохи нервувала, бо її чудернацькі приятелі всілися близько-близько обабіч неї та ДУЖЕ широко розчахнули очі й роти, але потім Аліса зібралася з духом і повела далі. Слухачі сиділи ні пари з вуст, поки вона не дісталася того

місця своєї оповіді, де читала напам'ять «Ти старий, батьку Віллі» для Гусені, а слова виходили геть перекручені. Тут Фальшивий Черепаха протяжно зітхнув і сказав:

— Це доволі дивно.

— Усе воно настільки дивне, наскільки це взагалі можливо, — доточив Грифон.

— Усе воно виходило геть перекручене, — задумливо повторив Фальшивий Черепаха. — Я би хотів сам послуhati, як вона читає напам'ять. Накажи їй розпочати.

І він подивився на Грифона так, наче той мав на Алісу якийсь особливий вплив.

— Встань і прочитай «Ось вам голос нероби»¹¹, — звелів Грифон.

«Ох ці створіння й командують, ще й постійно змушують повторювати уроки! — подумала Аліса. — Якби я прямо зараз опинилася в школі, нічогоісінько б не змінилося». Та хай там як, вона встала і почала декламувати, проте в Алісиній голові й досі крутилася та Омарова Кадриль, і вона ледве розуміла, що говорить, а слова виходили напрочуд химерні:

*Ось вам голос омара; вперся він навідруб:
«Запекли мене надто! Поцукруйте мій чуб!»
Вправним носом омар, як щоками качки,
Чепуристь собі гудзики, розверта носак.*

*На сухому він жвавий, мов жайвір, стає
І акулам презирство являє своє,
Та як тільки приплив, і акули довкіл,
Голос в нього тремтить і збувається сил.*

— Так, це справді відрізняється від того, що я сам промовляв у дитинстві, — сказав Грифон.

— Ну, я не чув давніше цього вірша, — озвався Фальшивий Черепаха, — але звучить він як неймовірна нісенітниця.

Аліса нічого не сказала: вона просто сіла, сховавши лице в долонях, та гірко гадала, чи хоч коли-небудь речі стануть на свої місця.

— Я був би не проти, якби мені пояснили цей віршик, — сказав Фальшивий Черепаха.

— Вона не зможе, — похапцем відповів Грифон. — Читай-но наступного вірша.

— Але як щодо його носаків? — не вгавав Фальшивий Черепаха. — Як йому ВДАЛОСЯ розвернути їх власним носом, ось я про що?

— Ну, напевно, це перша танцювальна позиція, — сказала Аліса, проте вона була така спантеличена усім цим, що тільки й мріяла пошвидше змінити тему.

— Читай наступного вірша, — нетерпляче повторив Грифон, — того, що починається словами «Я повз сад його йшов».

Аліса не насмілилася заперечити, хоча й була певна, що знову вийде якась бридня, тож почала тремтливим голоском:

*Я повз сад його йшов і помітив мигцем,
Як Пантера ділила пиріг із Сичем,
Для Пантери — скоринка, підлива, м'ясе,
А Сичеві — тарелю саму, та й усе.*

*Як пиріг вже почез, то Сичу від душі
Заховати дозволили ложку в плащі,
А Пантері — лиш ніж та виделку, хоча
Задля втіхи вона проковтнула й...*

— Що за сенс повторювати знову ці дурниці, — перервав її Фальшивий Черепаха, — якщо вона не пояснює їх по ходу? Мене ще нічого в житті не збивало так з пантелику!

— Так, напевно, тобі варто це облишити, — сказав Грифон, і Аліса радо його послухалася.

— Може, нам спробувати ще одну фігуру Омарової Кадрили? — продовжив він. — Чи ти хочеш, щоби Фальшивий Черепаха заспівав для тебе пісеньку?

— О, пісеньку, будь ласка, якщо Фальшивому Черепасі не важко, — відповіла Аліса з таким захватом, що Грифон дещо ображено буркнув:

— Гм! На смак товариш не всяк... То що, старий, заспіваєш їй «Черепаховий суп»?

Фальшивий Черепаха тяжко зітхнув і голосом, що подеколи переривався схлипами, завів таке¹²:

*Чудовий суп, зелений, густий,
Сповнив собою казан товстий!
Хто в цей смаколик не вмочить губ?
Суп вечоровий! Чудовий суп!*

Чудо-овий су-ун!
Чудо-овий су-ун!
Су-ун вечоро-овий!
Чудовий, чудовий суп!

Чудовий суп! До біса гуся,
Сало, картоплю, і все, і вся!
Кожен останній віддасть мідяк,
Щоб супу цього глитнути всмак!
Щоб супу цього глитнути всмак!

Чудо-овий су-ун!
Чудо-овий су-ун!
Су-ун вечоро-овий!
Чудовий, чудо-о-ВИЙ СУП!

— А тепер знову приспів! — вигукнув Грифон, і Фальшивий Черепаха якраз почав повторювати, коли вдалині розлігся крик: «Суд починається!»

— Мерщій! — вискнув Грифон і, захопивши Алісу за руку, помчав геть, так і не дочекавшись закінчення пісні.

— Що за суд? — засапано вигукнула Аліса на бігу, але Грифон знай повторював: «Мерщій!» і біг ще прудкіше, тоді як легенький бриз усе тихше й тихше доносив їм услід журливі слова:

— Су-ун вечоро-овий!
Чудовий, чудовий суп!

Розділ одинадцятий

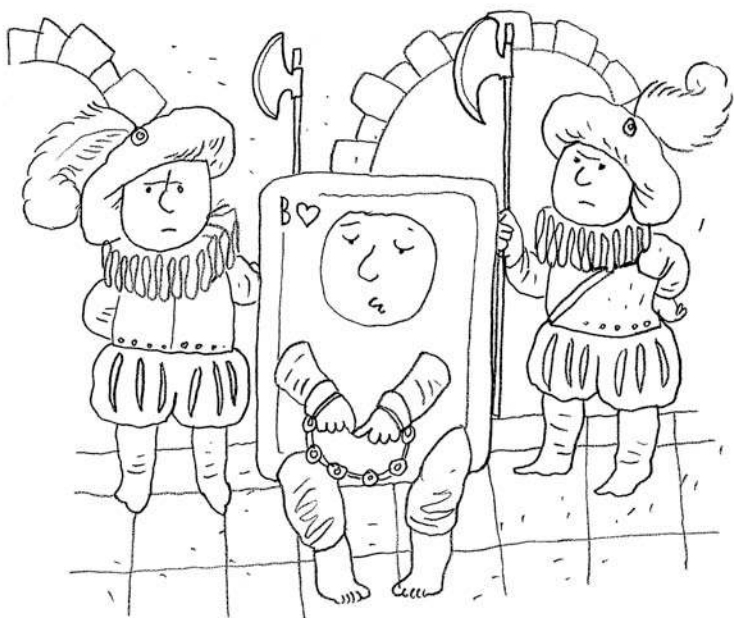
Хто вкрав пироги?

Коли вони дісталися місця, Король з Королевою сиділи на троні, а довкіл скупчилася величезна юрма: різноманітні птахи та звірята, а також уся колода карт. Перед королівським подружжям стояв Валет, закутий у ланцюги; обабіч нього стовбичили два охоронці. Побіля Короля перемінався Білий Кролик, із сурмою в одній лапі та сувоєм пергаменту в іншій. Просто посеред зали суду стояв столик, на якому височів таріль із горою пирогів, що мали такий апетитний вигляд, аж Аліса миттю відчула себе страшенно голодною. «От якби вони закінчили вже засідання, — подумала вона, — й почали розносити закуски». Та на це, схоже, не варто було й сподіватися, тому Аліса стала роззиратися навкруги, щоби згаяти час.

Вона досі ще не бувала на суді, але читала про нього в книжках і дуже зраділа, помітивши, що майже всьому довкола може знайти назву. «Он там суддя, — подумала собі Аліса, — бо на ньому ця пишна перука».

Суддею, до речі, був Король, а оскільки він надягнув корону зверху на перуку (погляньте на малюнок на сторінці 115, якщо хочете побачити, як саме), то почувався вочевидь ніяково, і виглядало це не зовсім пристойно.

«А ось лава присяжних, — подумала Аліса, — і якісь дванадцятро істот (бачте, їй довелося сказати «істот», бо частина з них була звірами, а частина — птахами). Думаю, це і є журі присяжних». Останні слова вона повторила сама до себе двічі або й тричі, бо дуже ними пишалася, адже вважала, що не так багато маленьких дівчат її віку взагалі знають, що воно таке. Утім, просто слово «присяжні» було б тут не менш доречне.

Дванадцятро присяжних тим часом завзято шкрябали щось на грифельних дошках.

— Що вони роблять? — прошепотіла Аліса до Грифона. — Їм нема чого нотувати, суд іще навіть не почався.

— Вони записують власні імена, — так само пошепки відповів Грифон. — Бояться, що позабувають їх до кінця засідання.

— От безмозкі! — гучно обурилася Аліса, та миттю принишкла, бо Білий Кролик вигукнув: «Тиша в залі суду!»,

а Король нап'яв окуляри і став занепокоєно озиратися навсібіч, намагаючись зрозуміти, хто розмовляє.

Аліса могла добре роздивитися — немов через плече зазірала! — як присяжні занотовують у свої грифельні дошки «от безмозкі!». Вона помітила навіть, що один не знав, як правильно писати слово «безмозкі», й був змушений спитатися в сусіда. «Ну й мішанина буде в їхніх записах до кінця засідання!» — подумала Аліса.

В одного з присяжних олівець нестерпно рипів. Цього Аліса, ясна річ, витримати не могла, тому обійшла судову залу й підібралася до бідаки зі спини, де дуже швидко зуміла скористатися нагодою і вихопити олівця. Вона зробила це так блискавично, що бідний крихітка-присяжний (а був це ящірка Білл) взагалі не добрав, що сталося. Обнишпоривши все довкіл у пошуках свого олівця, він зрештою змушений був до самого кінця писати пальцем, що, само собою, не мало жодного сенсу, адже палець не лишав на дошці ніяких слідів.

— Глашатаю, зачитайте звинувачення! — звелів Король.

На цей наказ Білий Кролик тричі просурмив у сурму, розгорнув пергамент і прочитав таке:

*Раз Чирвова Королева пироги ліпила,
Бо до себе Герцогиню в гості запросила.
А Валет Чирвовий стиха до неї підкрався,
Хватъ з тареля пироги — і мерщій забрався.*

— Прошу обдумати ваше рішення, — звернувся Король до присяжних.

— Не зараз, не зараз! — похапцем урвав його Білий Кролик. — До того ще багато всього.

— Викличте першого свідка, — наказав Король, і Білий Кролик тричі просурмив у сурму та закричав: «Перший свідок!»

Першим свідком виявився Капелюшник. Він з'явився з чашкою чаю в одній руці та надкушеним бутербродом у другій.

— Перепрошую, Ваша Величносте, — почав було він, — що притяг це все з собою, та я ще не закінчив чаювання, коли по мене прислали.

— Мали б закінчити, — буркнув Король. — Коли ви його почали?

Капелюшник поглянув на Березневого Зайця, що прийшов разом із ним до суду, пліч-о-пліч із Сонею.

— Думаю, це було чотирнадцяте березня, — пробелькотів Капелюшник.

— П'ятнадцяте, — виправив Березневий Заєць.

— Шістнадцяте, — не погодився Соня.

— Прошу занотувати, — звернувся Король до присяжних, і вони бадьоро записали всі три дати до своїх дощечок, тоді склали їх у стовпчик, а відповідь перевели в шилінги та пенси.

— Зніміть свого капелюха, — наказав Король Капелюшнику.

— Це не мій капелюх, — відказав той.

— Він крадений! — вигукнув Король, повертаючись до журі присяжних, яке невідкладно занотувало це твердження.

— Я тримаю їх на продаж, — пояснив Капелюшник. — Свого капелюха я не маю. Я ж капелюшник.

Тут Королева вдягла окуляри й витріщилася на свідка, який одразу ж сполотнів і заметушився.

— Давайте свідчення, — сказав Король, — і годі нервуватися, а то накажу стратити вас на місці.

Схоже, це анітрохи не підбадьорило Капелюшника: він переминався з ноги на ногу, стривожено поглядав на Королеву й, остаточно спантеличений, відкусив шматок від чашки замість бутерброда.

Саме в цю мить Алісу посіло чудернацьке відчуття, яке чимало здивувало її, перш ніж вона змогла його впізнати: вона знову росла. Спершу їй спало на думку встати й залишити залу суду, але тоді Аліса вирішила, що залишиться там, де сидить, поки для неї ставатиме місця.

— Був би тобі дуже вдячний, якби ти не напирала аж так, — буркнув до неї Соня, який сидів на сусідньому місці. — Дихати нічим.

— Нічого не можу вдіяти, — сумирно відказала Аліса. — Я расту.

— Ти не маєш права тут рости, — сказав Соня.

— Не мели дурниць, — відповіла Аліса вже більш задирливо. — Ти прекрасно знаєш, що також ростеш.

— Так, але я расту із пристойною швидкістю, — набундючився Соня, — а не отаким неподобним чином.

І він набурмосено підвівся й пішов на інший бік судової зали.

Весь цей час Королева безперестанку витріщалася на Капелюшника, і саме тоді, як Соня перетинав залу суду, сказала до одного з судових виконавців: «Принесіть мені перелік виступаючих із останнього концерту». Від цих слів Капелюшник затремтів так, що примудрився струсити черевики з обох ніг.

— Давайте свідчення, — розлючено повторив Король, — а то страчу, і байдуже, нервуетесь ви, чи ні.

— Я вбогий чоловік, Ваша Величносте, — заговорив Капелюшник кволим голосом, — не встиг я почати чаювання... ще й тижня не минуло, чи близько цього... а бутерброди вже стають такими тоненькими... чаю, чаю мій, лети...

Gapekha &

Zoo7...

— Хто-хто лети? — грізно перепитав Король.

— А починалося воно зовсім незле! — бовкнув наляканий Капелюшник.

— Що значить не з «ле»? «Лети» завжди починалося з «ле», наскільки мені відомо, — різко урвав його Король. — Ти мене що, за неука маєш? Продовжуй.

— Я вбогий чоловік, — повів далі Капелюшник, — і багато чого летіло після того... тільки Березневий Заєць сказав...

— Я не казав! — гарячково перервав його Заєць.

— Сказав! — повторив Капелюшник.

— Я заперечую! — вигукнув Березневий Заєць.

— Він заперечує, — сказав Король, — облиште це й давайте далі.

— Що ж, хай там як, але Соня сказав... — продовжив Капелюшник і озирнувся з тривогою на Соню, щоби побачити, чи той, бува, також не заперечує. Але Соня нічого не заперечував, позаяк давив хропака.

— Після цього, — повів далі Капелюшник, — я відкраяв собі ще хліба з маслом...

— Але що сказав Соня? — поцікавився один із присяжних.

— Цього я не можу пригадати, — відповів Капелюшник.

— МАЄТЕ пригадати, — зауважив Король, — а то я звелю вас стратити.

Бідолашний Капелюшник впустив чашку та бутерброд і припав перед Королем на одне коліно.

— Я вбогий чоловік, Ваша Величносте... — почав він.

— Ви дуже вбогий оповідач, — відказав Король.

Тут одна з морських свинок гаряче заплодувала і була негайно *придушена* судовими виконавцями. (Оскільки сло-

во це непросте, то я краще поясню вам, як саме вони це зробили. Вони взяли великого брезентового лантуха з зав'язками на отворі, запхали до нього морську свинку сторч головою та всілися зверху.)

«Як добре, що я побачила, як це робиться, — подумала Аліса. — Я так часто читала в газетах після судових процесів: «Спроби оплесків, що подеколи мали місце, були негайно придушені судовими виконавцями», але до сьогодні ніколи не розуміла, що це значить».

— Якщо більше вам нічого не відомо, то можете поки присісти, — сказав Король.

— Куди ж мені ще присідати? — здивувався Капелюшник. — Я вже й так на підлозі, нижче не буває.

— Ну, тоді можете *привстати*, — відповів Король.

Тут інша морська свинка заплодувала, але також була придушена.

«Чудово, з морськими свинками покінчено, — радісно подумала Аліса. — Тепер справи підуть ліпше».

— Я б краще закінчив пити чай, — зауважив Капелюшник і стурбовано поглянув на Королеву, яка все ще вивчала список виступаючих.

— Можете йти, — змилювався Король, і Капелюшник притьмом залишив залу суду, не затримавшись навіть для того, щоби знову натягти черевики.

— ...і відітніть йому голову, там, надворі, — додала Королева, повернувшись до судових виконавців, але за Капелюшником і слід запався, перш ніж хтось із них добіг до дверей.

— Викличте наступного свідка, — звелів Король.

Наступним свідком була кухарка Герцогині. В руці вона несла банку з перцем, й Аліса впізнала її ще до того, як та увійшла до зали, бо всі, хто стояв біля дверей, разом почали нестримно чхати.

— Дайте свої свідчення, — сказав Король.

— Ще чого, — відповіла кухарка.

Король збентежено поглянув на Білого Кролика, який тихенько підказав:

— Ваша Величність має піддати *цього* свідка перехресному допиту.

— Ну що ж, як маю, то маю, — погодився Король із кислою мармизою, тоді склав руки на грудях і, нахмурившись до кухарки так, що аж очей стало не видно, пророкотів:

— З чого зроблені пироги?

— Здебільше з перцю, — відповіла кухарка.

— З меляси, — промурмотів сонний голос у неї за спиною.

— Закувати Соню в кайдани! — заверещала Королева. — Відтяти Соні голову! Вигнати з зали! Придушити! Ущипнути! Висмикнути вуса!

На кілька хвилин суд охопила неймовірна метушня, бо всі дружно виштовхували з зали Соню, а поки члени суду знову розсілися по місцях, кухарка вже щезла.

— Не зважайте! — сказав Король з виразом величезної полегші. — Викличте наступного свідка.

А упівголоса сказав до Королеви:

— Їй-богу, моя люба, піддавати перехресному допиту наступного свідка будеш ТИ. У мене від цього аж голова розколюється.

Аліса дивилася, як Білий Кролик бгає в руках свій список, та нетерпеливилася побачити, що ж то буде за свідок. «Бо ДОСІ вони не надто багато свідчень зібрали», — сказала вона сама до себе. І уявіть собі, як вона здивувалася, коли Білий Кролик на найвищій ноті свого писклявого голосочка вигукнув:

— Аліса!

Розділ дванадцятий

Свідчення Аліси

— Тут! — крикнула у відповідь Аліса, в сум'ятті геть забувши, яка велика вона стала за останні кілька хвилин. Вона підстрибнула так поспішно, що краєчком спідниці перекинула лаву присяжних, зіштовхнувши всеньке журі на голови юрми вниз. Бідні істоти як упали, так і валялися долі в незграбних позах, нагадавши Алісі акваріум із золотими рибками, який вона випадкова перекинула минулого тижня.

— Ох, ПЕРЕПРОШУЮ! — перелякано вигукнула Аліса і стала чимшвидше збирати присяжних: у голові їй усе ще крутився випадок із акваріумом, і тому здавалося, що коли їх миттю не підібрати й не посадити знову на лаву, то бідолашні присяжні помруть.

— Суд не зможе відновити роботу, — залізним тоном заявив Король, — доки всі присяжні належним чином не посядуть відведені їм місця... УСІ, — підкреслено повторив він, суворо дивлячись на Алісу.

Та глипнула на лаву присяжних і побачила, що через поспіх посадовила ящірку Білла догори дригом, і тепер бідне малятко тільки сумовито вимахувало хвостом, бо рухатися йому було вкрай незручно. Вона швиденько видо-

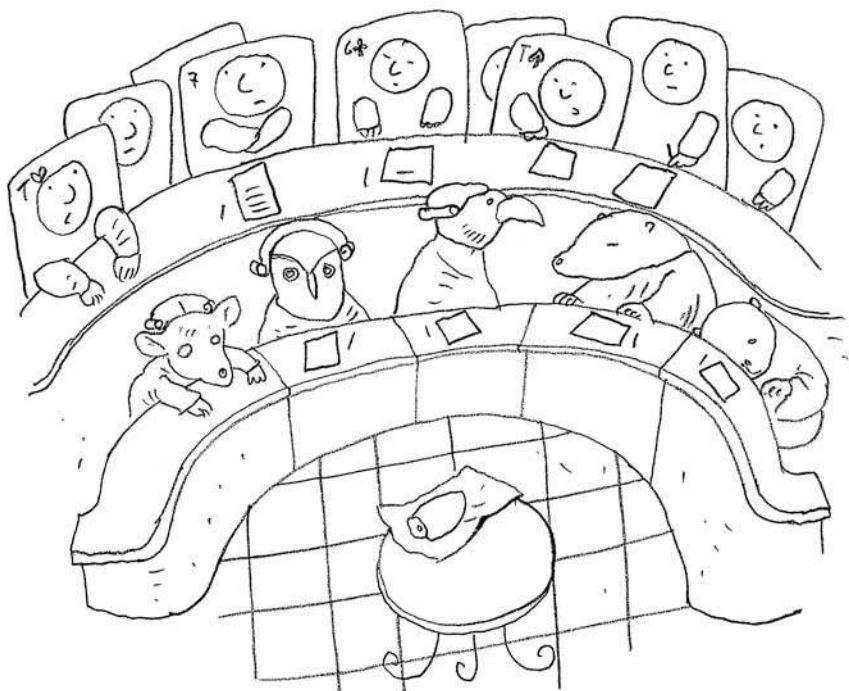
була його знову й посадила як годиться. «Хоча це не так і багато важить, — подумала сама собі Аліса, — бо, здається, на суді з нього однаково мало зиску, яким боком його не повертай».

Щойно журі трохи оговталось від приголомшливого польоту, а їхні дошки й олівці розшукали та повернули їм знову, присяжні старанно взялися до роботи, занотовуючи історію цього нещасного випадку, — усі, окрім ящірки Білла, який, схоже, так натерпівся, що нічого не ладен був робити, хіба тільки сидіти з відвислою щелепою та витріщатися в стелю над головою.

— Що тобі відомо у цій справі? — звернувся Король до Аліси.

— Нічого, — відповіла вона.

— Що, ЗОВСІМ нічогісінько? — наполягав Король.

— Зовсім нічогісінько, — підтвердила Аліса.

— Це дуже важливо, — промовив Король, повертаючись до журі присяжних. Вони саме кинулися записувати це на своїх дошках, коли Короля перервав Білий Кролик.

— Ваша Величність хотіли сказати НЕважливо, само собою, — сказав він дуже шанобливим тоном, але хмурячись та строячи Королю загрозливі міні.

— НЕважливо, само собою, це я і хотів сказати, — спішно виправився Король і продовжив собі під носа, — важливо... неважливо... неважливо... важливо... — так, наче смакував, яке слово йому більше до вподоби.

Дехто з присяжних записав у свої дошки слово «важливо», а дехто — «неважливо». Алісі це було добре видно, адже вона стояла досить близько, щоби зазирнути до них у записи. «Але це анітрохи не має значення», — подумала вона собі.

Цієї миті Король, що певний час зосереджено базграв щось у своєму записнику, прокувікав: «Тиша!» і зачитав із книжечки:

— Правило номер сорок два. ОСОБИ, ВИЩІ ЗА ОДНУ МИЛЮ, МАЮТЬ НЕГАЙНО ЗАЛИШИТИ ЗАЛУ СУДУ.

Усі виричилися на Алісу.

— Я не вища за милю, — сказала Аліса.

— Вища, — не погодився Король.

— Та в тобі близько двох миль зросту, — додала Королева.

— Ну і добре, але я нікуди не піду, — сказала Аліса. — До того ж, це не справжнє правило: ви його щойно вигадали.

— Це найстарше правило в усій книзі, — набундючився Король.

— Тоді б воно було правилом номер один, — відповіла Аліса.

Король зблід і швидко закрив записник.

— Прошу обдумати ваше рішення, — сказав він до присяжних тихим, тремким голосом.

— Перепрошую, Ваша Величносте, але в нас побільшало речових доказів, — негайно підстрибнув Білий Кролик, — ми щойно підібрали ось цей папірець.

— А що в ньому? — поцікавилася Королева.

— Я ще не відкривав його, — відповів Білий Кролик, — але, здається, це лист, написаний підсудним... ко-мусь.

— Так і має бути, — сказав Король, — хіба що він написав його нікому, а це не так часто буває.

— А кому його адресовано? — спитав один присяжний.

— Його взагалі не адресовано, — відказав Білий Кролик, — власне, ЗЗОВНІ на ньому зовсім нічого не написано.

Говорячи, він розгорнув аркуш і додав:

— Зрештою, це навіть не лист: це кілька віршових куплетів.

— Вони написані почерком підсудного? — запитав інший присяжний.

— Ні, зовсім не його, — сказав Білий Кролик, — і це дуже дивно.

(Присяжні набули розгубленого вигляду.)

— Він міг підробити чужий почерк, — підказав Король.

(Присяжні знову просяяли.)

— З дозволу Вашої Величності, — озвався Валет, — я не писав цього, і вони не можуть довести, що це я написав: наприкінці немає підпису.

— Якщо ти не підписався, — сказав Король, — то це лише погіршує справу. Ти напевно замишляв щось гидке, бо інакше поставив би своє ім'я, як порядний чоловік.

На ці слова зала відгукнулася дружними оплесками: це була перша розумна річ, сказана Королем за сьогодні.

— Це ДОВОДИТЬ його провину, — заявила Королева.

— Це взагалі нічого не доводить! — обурилася Аліса. — Та ви навіть не знаєте ще, про що ті вірші!

— Прочитайте куплети, — звелів Король.

Білий Кролик нап'яв окуляри і запитав:

— З чого Ваша Величність звелить починати?

— Починай з початку, — розважливо сказав Король, — і читай, поки не досягнеш кінця; тоді можеш зупинитися.

І Білий Кролик прочитав такі вірші¹³:

*Ти був у неї, чув я дець,
І з ним мене згадав.
Зі слів її, я молодець,
Але не спритний вплав.*

*Він їм сказав, що я ще тут
(Ми знаєм точно це).
Повір, тобі б настав капут,
Замов вона слівце.*

*Я дав один їй, він їм — два,
І цілих три нам — ти.
Та згодом ти їх всі урвав,
Який не був простий.*

*Якби вона і я на мить
За справу цю взялись,
Тобі б довірив він звільнить
Їх всіх, як ми колись.*

*Я думав, до її видінь
Ти був напевно тим,
Хто на шляху постав, мов тінь,
Між нами, ним і цим.*

*Не зрадь йому, що їй вони
Миліші над усе.
Лиш ти і я аж до труни
Секрет цей донесем.*

— Це найважливіший доказ з усіх, що були представлені тут досі, — сказав Король, потираючи долоні, — тож дозвольо присяжним...

— Якщо хоч один із них зможе все це пояснити, — втрутилася Аліса (за останні кілька хвилин вона вже виросла така велика, що анітрохи не боялася перебивати Короля), — я дам йому шість пенсів. Особисто Я не вірю, що в цьому віршику є хоч дрібка сенсу.

Усі присяжні дружно занотували на дощечках: «Особисто ВОНА не вірить, що в цьому віршику є хоч дрібка сенсу», але ніхто так і не спробував пояснити куплети.

— Якщо в ньому немає сенсу, — сказав Король, — то нам тільки менше мороки, як бачиш, бо не доведеться цей сенс шукати. І взагалі, не знаю, — продовжив він, розгладжуючи аркуш у себе на коліні та придивляючись до нього одним оком, — я, здається, навіть вбачаю в цих рядках деякий зміст. «...Але не спритний вплав»... Ти як, спритний вплав? — додав він, повертаючись до Валета.

Той сумно похитав головою і спитав:

— Я що, схожий на доброго плавця?

(І він справді був НЕ схожий на доброго плавця, адже всуціль складався з картону.)

— Поки все сходиться, — сказав Король і продовжив мурмотіти собі під носа куплети, — *«Ми знаєм точно це»...* Ну, це вочевидь про присяжних... *«Я дав один їй, він їм — два»...* О, це, напевно, про те, що він зробив з пирогами...

— Але ж далі там іде про те, що *«згодом ТИ їх всі урвав»*, — ущипнула Аліса.

— Ну, так ось же вони! — переможно вигукнув Король, тицяючи пальцем у столик із пирогами. — З усього ЦЕ якраз найзрозуміліше. Так, далі... *«Я думав, до її видінь»...* Люба, в тебе ніколи не було видінь, сподіваюся?

— Ніколи, — люто просичала Королева, кидаючи в ящірку Білла каламарем. (Бідний крихітка Білл вже був облишив писати на дошці пальцем, позаяк помітив, що на ній не лишається жодних слідів, але тепер хутко взявся шкрябати знову, вмочаючи палець у чорнило, що стікало по його обличчю, і писав так доти, доки чорнило не закінчилося.)

— Тоді в цьому *не видніється* натяк на тебе! — вигукнув Король, з усмішкою озираючи залу.

У залі панувала могильна тиша.

— Це каламбур! — ображено додав Король, і всі почали реготати.

— Прошу обдумати ваше рішення, — напевно, вже вдванадцяте сказав Король присяжним.

— Ні, ні, — втрутилася Королева. — Спершу вирок... тоді вже рішення присяжних.

— Бридня й нісенітниця! — гучно заявила Аліса. — Подумати тільки: спершу вирок!

— Припни язика! — крикнула Королева, стрімко багряніючи.

— І не подумаю, — відповіла Аліса.

— Відтяти їй голову! — щосили заверещала Королева. Ніхто не ворухнувся.

— Та хто на вас зважатиме? — пирхнула Аліса (на цей час вона вже доросла до свого звичайного зросту). — Ви просто колода карт!

При цих словах уся колода пурхнула в повітря і несамо-вито налетіла на Алісу; дівчинка зойкнула, почасти зі стра-ху, а почасти з люті, спробувала відбиватись і побачила, що лежить на березі, а голова її покоїться на колінах у сестри, котра ніжно змахує з її личка сухе листя, що злетіло додо-лу з гілок.

— Алісо, дорогенька, прокидайся! — покликала сест-ричка. — Ну й довго ти спала!

— О, мені снівсья такий чудернацький сон! — підкину-лася Аліса й оповіла сестрі, наскільки змогла пригадати, всі дивовижні пригоди, про які ви щойно прочитали. Коли вона закінчила, сестра поцілувала дівча і сказала:

— Це СПРАВДІ був чудернацький сон, дорогенька, але тепер поквася додому пити чай, бо вже пізно.

Отож Аліса підвелася і помчала додому, а на бігу все думала — наскільки вже на думання вистачало сил — про те, що за дивовижний сон вона побачила.

А її сестра залишилася сидіти, як і сиділа, похиливши голову на руки. Вона милувалася призахідним сонцем і думала про маленьку Алісу та про її чудові пригоди, поки не почала потроху дрімати й собі, і їй ввижалося таке...

Спершу їй наснилася сама Аліса, і маленькі ручки знову обхоплювали її коліна, а допитливі сьайливі оченята зази-рали в її власні очі... Вона навіть чула звуки її голосу і ба-чила, як мала легким кумедним кивком відкидає назад не-слухняне волосся, що безперестанку падає їй на лице... І поки вона слухала дівчисько або вдавала, що слухає, все довкола завирувало химерними створіннями з сестриччи-ного сну...

Висока трава шурхотіла біля її ніг, бо повз промчав у поспіху Білий Кролик... Налякана Миша плюскотливо борсалася в сусідньому ставку... Вона чула дзенькіт чашок, з яких Березневий Заєць та його друзі пили свій нескінченний чай, і пронизливий голос Королеви, що наказував стягати голови горопашним гостям... Знову дитятко-поросятко чхало на колінах у Герцогині, поки довкола розліталися на друзки блюдечка й тарелі... Знову виск Грифона, рипіння олівця в ящірки Білла й кректання придушених морських свинок сповнювали повітря, домішуючись до далеких схлипів бідолашного Фальшивого Черепахи.

Отак вона й сиділа, із заплющеними очима, майже впевнена, що Дивокрай і справді існує, хоч і свідомо того, що варто лише розмружитися, як усе довкіл знову перекинеться на марудну дійсність... травою шурхотітиме тільки вітер, водою у ставку плюскотітиме розворушений очерет... брязкіт чашок стане дзенькотом дзвіночків на овечих шиях, а верески Королеви — голосом хлопчика-пастуха... чхання маляти, вищання Грифона та інші загадкові звуки перетворюються (вона знала це) на суєтний шарварок гамірної ферми... тоді як мукання корів удалині заступить собою тяжкі зітхання Фальшивого Черепахи.

Зрештою вона уявила, як її маленька сестричка згодом і сама стане дорослою жінкою, і як пронесе крізь усі свої зрілі роки чесне і любляче дитяче серце, і як збиратиме біля себе інших уже малюків, і запалюватиме їхні очі жагою пригод, оповідаючи свої нескінченні чудернацькі казки (можливо, навіть і свій сон про Дивокрай, побачений стільки років тому)... І як вона перейматиметься їхніми нехитрими жалями й радітиме їхньому простому щастю, бо сама пам'ятатиме роки свого дитинства та щасливі літні дні.

ПРИМІТКИ ПЕРЕКЛАДАЧА

Подальші зауваги будуть цікавими переважно для дорослого читача, якому вони допоможуть глибше зрозуміти тонку іронію каламбурів і пародій Льюїса Керролла. Зокрема, ми подали переклади тих віршів вікторіанської доби, які письменник спародіював на сторінках «Аліси» і які вже багато років тому пішли в забуття, на відміну від безсмертних керроллівських пародій.

¹ Повчальний вірш англійського поета XVIII сторіччя Ісаака Вотса, що звучить так:

*Старанно крихітка-бджола
Плекає кожну мить:
Збирає з квітів мед мала,
Без діла не сидить.*

*Як ревно зводить стільники,
Як вправно віск мастить!
І поспішає всі кутки
Медком скоріш залить.*

*Трудиться буду допізна,
Не покладати рук,
Бо в слуги радо Сатана
Приймає ледацюг.*

² Мається на увазі вірш англійського поета кінця XVIII — початку XIX століття Роберта Саузі, названий так за першим рядком. Насправді вірш називався «Вигоди старого чоловіка і як їх досягти» і виглядав так:

— Ти старий, батьку Віллі, — гукнув молодик, —
Вже у кучерях іній рясний.
Та здоровий ти й досі, міцний чоловік:
Як можливо таке, поясни?

— У роки молоді, — батько Віллі сказав, —
Знав я добре, що юність мине,
Про здоров'я своє і про сили я дбав,
Тож вони не лишили мене.

— Ти старий, батьку Віллі, — гукнув молодик, —
І спливли вже забави гучні,
Але ти не ридаєш, що згинув той вік:
Як можливо таке, поясни?

— У роки молоді, — батько Віллі сказав, —
Розумів я, що вік — мов вода,
І завжди про майбутнє своє пам'ятав,
Тож минулого геть не шкода.

— Ти старий, батьку Віллі, — гукнув молодик, —
І минають останні вже дні,
Але радо про смерть насталакати звик:
Як можливо таке, поясни?

— Я скажу тобі, хлопче, — старий відказав, —
Не тривожись останнім я днем,
Бо про Бога я юним завжди пам'ятав —
Не забув Він на старість мене!

³ В наступному вірші Льюїс Керролл пародіює вірш Дж. В. Ленгфорда «Будь ніжний» («Speak Gently»), який починається такими строфами:

*Будь ніжний! Бо любов завжди
Могутніша за страх.
Жорстоким словом не брудни
Свій гідний, добрий шлях.*

*Ласкаво говори з дітям —
Пожнеш його любов,
Адже не прийдуть вже, затам,
Роки діточі знов.*

⁴ В іменах цих персонажів обігруються два англійські прислів'я: «as mad as a hatter» (дослівно: «божевільний, мов капелюшник») та «as mad as a March hare» (дослівно: «божевільний, мов березневий заєць»). Етимологія обох досі достеменно не визначена.

⁵ Насправді, цей вірш — пародія на відому колискову авторства Джейн Тейлор, яка звучить так:

*Зірко, зірко, мерехти,
Знати б, знати б, хто є ти.
Понад світом в пізній час
Сяєш ти, немов алмаз.
Зірко, зірко, мерехти,
Знати б, знати б, хто є ти.*

⁶ Тут Керролл зашифрував імена сестер Лідделл: Елсі — це Лорі-на Шарлотта (від ініціалів L.C.), Лейсі (Lacie) — анаграма від імені Аліса (Alice), а Тіллі — скорочене від Матильда (домашнє назвисько молодшої сестри, Едіт).

⁷ В оригіналі Керролл пародіює відоме англійське прислів'я «Take care of the pence and the pounds will take care of themselves» (дослівно: «подбай про пенні, і фунт подбає сам про себе»), подаючи його в такому вигляді: «Take care of the sense and the sound will take care of themselves» (дослівно: «Подбай про сенс, і звуки (слова) подбають самі за себе»). Дослідники вбачають у цьому алюзію до Алісиного твердження в розділі сьомому про те, що думати, про що говориш, це те саме, що говорити, про що думаєш.

⁸ Mock turtle soup (дослівно: «фальшивий черепаховий суп») — суп «під черепаху», що вариться з телячої голови і на смак нагадує черепаховий. Цей персонаж був дотепно зображений на канонічних ілюстраціях Джона Теннієла до першого видання «Аліси» — у вигляді черепахи із телячою головою.

⁹ Така приписка часто фігурувала у шкільних рахунках, повідомляючи, що плата за уроки музики та французької і за прання речей школярів вноситься окремо.

¹⁰ Схоже, що цю кадрили (принаймні її початок) Керроллу навів вірш Мері Говітт «Павук та муха»:

*«Чи зайдеш до павутинки? —
усім каже так павук. —
Це найкраща павутинка
З-поміж всіх, що є навкруг.
Нагору цими сходами —
І ти уже у ній.
Багато є цікавого
У схованці моїй».*
*«О ні, — так каже мушка, —
Даремно ти не пнишь.
Хто йде нагору сходами,
Уже не сходить вниз».*

¹¹ Тут Льюїс Керролл пародіює вірш Ісаака Вотса «Нероба»:

*Ось вам голос нероби; він так бубонить:
«Мене рано збудили, подрімаю ще мить».*
*Як вікно на завісах, так на ліжку байдак
Повертає боки і довбешку-баняк.*
*«Подрімаю ще мить, покуюню ще дрібку», —
Так він гає півдня і години без ліку.
А як встане, то руки складе і сидить,
Чи без діла блукає, язиком лопотить <...>*

¹² Далі йде пародія на популярну в той час пісню «Зоря вечорова». Об'єктом висміювання став не так зміст цієї пісні, як її надмірний сентиментальний пафос:

*Чудова зоря, яскрава, мов жар,
Сяєвом срібним сипле з-над хмар.
Здалеку світить на землі й моря,
Зоря вечорова, чудова зоря.*

Приспів:

*Чудова зоря,
Чудова зоря,
Зоря вечорова, чудова зоря.*

*Вона ніби хоче сказати мені:
Лети, облиш всі тенета земні,
Хай серце твоє полине, мов птах,
До царства любові, що в небесах.*

*Хай сяє зоря любові й життя,
І хай наших душ палкі почуття
За нею летять понад землі й моря,
Туди, де чудова вечірня зоря.*

¹³ Вірш Вільяма Мі «Еліс Ґрей», який Керролл пародіює далі, не надто відомий, але колись два його перших рядки доволі часто цитувалися:

*Вона така, як в дивних снах, — принадна й чарівна,
Та серце іншому давно довірила вона.
А я люблю, як не кохав ніхто з-поміж людей,
О, крає серденько мені любов до Еліс Ґрей!*

*Темнаві кучері лежать на білому чолі,
Блакитні очі то горять, то гаснуть у імлі,
Та не для мене ця коса і вогники очей.
О, крає серденько мені любов до Еліс Ґрей!*

*Під сонцем літнім слабнув я, під вітром я тремтів,
Та вся гризота вже спливла, кінець надходить днів.
І скаже хтось, як дерен гроб мій в зелень убере:
О, серце краяла йому любов до Еліс Грей!*

Власне, спершу вірш Керролла починався з пародіювання перших, відомих рядків:

*Вона така, як він у снах
(Я не хвалюсь, облиш).
Обох шмагають по щоках —
Кому болить сильніш?*

Проте пізніше з невідомих причин письменник викинув із пародії цю першу строфу, розірвавши таким чином будь-який очевидний зв'язок з оригіналом.

З М І С Т

Розділ перший
У ГЛИБ КРОЛЯЧОЇ НОРИ
5

Розділ другий
ОЗЕРО СЛІЗ
18

Розділ третій
ПАРТІЙНІ ПЕРЕГОНИ ТА ПРАВДИВА ІСТОРІЯ
26

Розділ четвертий
КРОЛИК ЗАСИЛАЄ В ДИМАР КРИХІТКУ БІЛЛА
35

Розділ п'ятий
ЩО ПОРАДИЛА ГУСІНЬ
46

Розділ шостий
ПЕРЕЦЬ І ПОРОСЯ
56

Розділ сьомий
БОЖЕВІЛЬНЕ ЧАЮВАННЯ
68

Розділ восьмий
КОРОЛІВСЬКЕ ПОЛЕ ДЛЯ КРОКЕТУ
79

Розділ дев'ятий
РОЗПОВІДЬ ФАЛЬШИВОГО ЧЕРЕПАХИ
90

Розділ десятий
ОМАРОВА КАДРИЛЬ
102

Розділ одинадцятий
ХТО ВКРАВ ПИРОГИ?
112

Розділ дванадцятий
СВІДЧЕННЯ АЛІСИ
122

ПРИМІТКИ ПЕРЕКЛАДАЧА
132

